

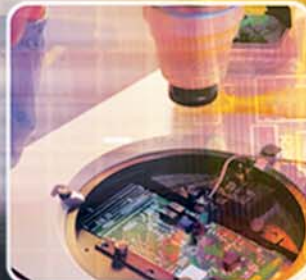
Araştırma Raporları

MÜSTAKİL SANAYİCİ ve İŞADAMLARI DERNEĞİ

TÜRKİYE'DE MESLEKİ ve TEKNİK EĞİTİM Sorunlar - Öneriler

Prof. Dr. Hüner Şencan

TÜRKİYE'DE MESLEKİ ve TEKNİK EĞİTİM Sorunlar - Öneriler

Prof. Dr. Hüner Şencan

Araştırma
Raporları

MÜSTAKİL SANAYİCİ ve İŞADAMLARI DERNEĞİ

Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim Sorunlar - Öneriler

Araştırma Raporları: 55

Bu rapor, Prof. Dr. Hüner Şencan’ın katkılarıyla, MÜSİAD Araştırmalar ve Yayın Komisyonu tarafından hazırlanmıştır.

ISBN-978-975-7215-79-0

İstanbul, Haziran 2008

Grafik - Tasarım - Baskı ve Cilt

Tavaslı Matbaacılık

Sanayi Cad. No.17 34196

Çobançeşme-Yenibosna-İstanbul

Tel: 0 212 451 31 32 (pbx)

Fax: 0 212 451 31 41

web: www.tavasli.com

MÜSİAD

MÜSTAKİL SANAYİCİ ve İŞADAMLARI DERNEĞİ

Sütlüce Mah. İmrahor Cad. No:28 Beyoğlu/İstanbul

Tel: 0 (212) 222 04 06 **Faks:** 0 (212) 210 50 82

web: www.musiad.org.tr **e-mail:** musiad@musiad.org.tr

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	7
2. STRATEJİ VE POLİTİKALAR	7
3. SORUNLAR VE ÖNERİLER	8
3.1. Genel Çerçeve de Mesleki ve Teknik Eğitim.....	8
3.1.1. Bakanlığın Örgüt Yapısının Gözden Geçirilmesi	8
3.1.2. Mesleki Eğitim Kanununun Değıştirilmesi	10
3.1.3. Öğretim Modülleri Sayısının Zenginleştirilmesi	10
3.1.4. AB Programları ve Mesleki-Teknik Eğitim	11
3.1.5. Avrupa Yeterlilik Çerçevesi	11
3.1.6. Kurumlar Arası Koordinasyon	12
3.1.7. Yeni Projelerin Oluşturulması.....	13
3.1.8. Bakanlık Mesleki Eğitim Kurulu	13
3.1.9. İllerdeki Mesleki Eğitim Kurulları.....	14
3.2. Yaygın Eğitim Kurumlarında Mesleki ve Teknik Eğitim	15
3.2.1. Mesleki Eğitim Merkezleri.....	15
3.2.2. Leonardo Vinci Programları.....	17
3.2.3. Halk Eğitim Merkezleri	19
3.2.4. Mesleki Açık Öğretim Lisesi.....	21
3.3. Örgün Eğitim Kurumlarında Mesleki ve Teknik Eğitim.....	21
3.3.1. İlköğretim Düzeyinde Mesleki ve Teknik Eğitim	22
3.3.2. Orta Öğretim Düzeyinde Mesleki ve Teknik Eğitim	23
3.3.2.1. Mesleki ve Teknik Orta Öğretimde Rakamlar	23
3.3.2.2. Okulların Yaygınlaştırılması	24
3.3.2.3. Mesleki Eğitim ve Teknik Eğitim Okullarının Ayrıştırılması	24
3.3.2.4. Mesleki ve Teknik Eğitim Konusunda Öğrencilerin Teşvik Edilmesi	25
3.3.2.5. Mesleki Okul Olarak İmam-Hatip Liseleri	25
3.3.2.6. Teknik Lise ve Anadolu Teknik Liselerinin Konumu	27
3.3.2.7. İşletmelerde Mesleki Beceri Eğitimlerinin Verilmesi.....	28
3.3.2.8. Eğitim Kalitesinin Güçlendirilmesi.....	30
3.3.2.9. Mesleki-Teknik Eğitim Okullarından Yüksek Öğretime Geçiş.....	32
3.3.2.10. Mesleki Okullarda Üretilen Ürünlerin Satışı	33
3.3.2.11. İstihdam İmkânlarının Geliştirilmesi	33

3.3.3. Yüksek Öğretim Düzeyinde Mesleki ve Teknik Eğitim.....	34
3.3.3.1. Ön Lisans Düzeyinde Mesleki ve Teknik Eğitim	34
3.3.3.2. Lisans Düzeyinde Mesleki ve Teknik Eğitim	42

4. SONUÇLAR.....47

Tablolar Listesi

Tablo 1. Okulların Mesleki ve Teknik Eğitim Olarak Ayrıştırılması Önerisi	9
Tablo 2. Mesleki ve Teknik Öğretimde Yeni Modül Önerileri	11

Şekiller Listesi

Şekil 1. Meslek Liselerine Devam Eden Öğrencilerin Sayıları.....	23
--	----

SUNUŞ

Değerli Okuyucular, Kıymetli MÜSİAD üyeleri,

Kurulduğu günden beri, ülkemiz ve siz değerli üyelerimiz için hizmetlerine devam eden, sorunlar için öneriler ve çıkış yolları bulmaya çalışan MÜSİAD, ufuk açıcı, yol ve yöntem belirleyici faaliyetlerini aralıksız sürdürüyor. Özellikle toplantı, panel ve çeşitli yayınlarla, özelde kendi üyelerine, genelde tüm Türk ekonomisine katma değer üretmek gayreti içinde olan Derneğimiz, Eğitim Komisyonumuz tarafından hazırlanan “Mesleki-Teknik Eğitimin Sorunları ve Çözüm Önerileri” konulu rehber kitabı istifadenize sunuyor.

Bilindiği üzere, son yıllarda bütün dünyada mesleki ve teknik eğitim, ülkelerin bir numaralı meselesi hâline gelmiştir. Ülkemizde de yaklaşık 10 yıldır, konu yetkililerin gündeminde yer almasına rağmen, gerek nicelik, gerekse nitelik açısından mesleki teknik eğitimdeki aksamalar devam ede gelmektedir. Anlam olarak mesleki eğitim, kişilere belirli bir meslekle ilgili bilgi ve beceri kazandırma, kişinin iş alışkanlıklarını ve tutumlarını olgunlaştırma, kişilerin fiziksel yeteneklerini, düşünce ve davranış özelliklerini geliştirme sürecine verilen bir isimdir.

Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesi, gözden geçirilmesi ve yeniden yapılandırılmasıyla ilgili çok sayıda araştırma yapılmış, raporlar hazırlanmış, görüş ve öneriler dile getirilmiştir. Ne var ki, bu görüş ve öneriler arzu edildiği ölçüde tesirli olmamıştır. Sonuçta ülkemizde halen birçok gençimiz işsizdir. Öte yandan firmalarımız işlerinde çalıştıracak kalifiye eleman bulmakta aşırı derecede zorlanmaktadırlar. Buna sebep olan gerçek de, işsiz gençlerimizin büyük çoğunluğunun düz lise mezunlarından oluşması ve ellerinde bir mesleklerinin bulunmayışıdır. Diğer bir sebep de meslek lisesi mezunu olan gençlerimizin de yeterli mesleki eğitimi almamış olmalarıdır.

Oysa, bir ülkenin uluslararası piyasalarda hakkıyla rekabet edebilmesi için, çok iyi yetişmiş mesleki ve teknik yeterliliğe sahip işgücüne sahip olması gerekir. Bu gerçekten hareket ederek, hazırlanan söz konusu raporda, kapsamlı analizler yerine, stratejik konulara temas edilerek, MÜSİAD’ın bu sahadaki görüş ve düşünceleri özet olarak verilmiştir.

Hazırlanan kitapta, mesleki teknik eğitim çeşitli başlıklarla ele alınarak, aksamalara dikkat çekilmiş, daha sonra da, çözüm önerileri belirtilmiştir. Özet olarak, yapılması gerekenlere işaret edecek olursak, Bakanlık mesleki eğitimin çerçevesini yeniden belirlemeli. Mesleki ve teknik eğitim artık bütüncü bir yaklaşımla ele alınmalıdır. Mesleki eğitim; yaygın eğitim kapsamında da

desteklenmeli ve yaygın eğitim, dezavantajlı tüm gruplar için alternatif çözüm yolları sunan bir başka yapı olarak görülmelidir.

Bu çerçevede, mesleki eğitim; okumayan ve yetişkin hâle gelip evlerinde oturan genç kızların, okur-yazar olmayan evli kadınların, ilk ve orta öğretimden ayrılan erkeklerin, ilköğretimi bitirip orta öğretime devam etmeyen gençlerin, orta öğretili bitirip üniversiteye giremeyen gençlerin ve nihayet üniversiteyi bitirip iş bulamayan veya bitirdiği fakülteyi veya dalını beğenmeyen gençlerin başvuracakları veya yararlanacakları yeni bir fırsat kapısı olacaktır.

Bu doğrultuda, yaygın mesleki eğitimle ilgili olarak getirilen bazı öneriler şöyledir:

Orta öğretim düzeyinde mesleki ve teknik eğitimin önündeki katsayı engeli kaldırılmalı ve öğrenciler eşit şartlarda yarışarak, istedikleri fakültelele girme imkân ve fırsatına sahip olabilmelidir. Yüksek öğretimde ise, Meslek Yüksek Okulları masaya yatırılmalı; ayrıca Üniversite ile iş dünyasının meslek eğitimi ile ilgili olarak koordine içersinde bulunması için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır. KOBİ’lerin stajyer öğrencileri kabul etmeleri için özel teşvik tedbirleri getirilmelidir.

Söz konusu çalışmamızın ülkemiz insanının sorunlarına ışık tutmasını ve çözüm getirmesini diliyorum, saygıları sunarım.

Ömer Cihad VARDAN
MÜSİAD Genel Başkan

1. GİRİŞ

Son yıllarda bütün dünyada mesleki ve teknik eğitim ülkelerin bir numaralı konusu haline gelmiştir. Ülkemizde de yaklaşık 10 yıldır konu yetkililerin gündeminde olmasına karşılık gerek nicelik ve gerekse nitelik olarak mesleki-teknik eğitimdeki yetersizlikler varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesi, iyileştirilmesi ve hatta yeniden yapılandırılmasıyla ilgili çok sayıda araştırma yapılmış, raporlar hazırlanmış görüş ve öneriler derlenmiştir. Ancak ne yazık ki bu görüş ve önerilerin hayata geçirilmesinde beklenildiği kadar etkili olunamamıştır. Bunun nedeni ilgili ve yetkililerin ayrıntular arasında kaybolmaları, stratejik öncelikleri belirleyerek stratejik önceliklere göre hareket etmemeleridir. Bir ülkenin uluslararası piyasalarda rekabet edebilmesi ancak çok iyi yetişmiş mesleki ve teknik yeterliliğe sahip işgücüyü mümkün olabilir. Bu gerçekten hareket ederek, bu raporda, kapsamlı analizler yerine stratejik konulara değinilmiş ve bu konularla ilgili olarak MÜSİAD’ın görüş ve düşünceleri öz olarak verilmiştir.

2. STRATEJİ VE POLİTİKALAR

Mesleki eğitim, kişilere belirli bir meslekle ilgili olarak güncel bilgi ve becerileri kazandırma, kişinin iş alışkanlıklarını ve tutumlarını olgunlaştırma, yine kişilerin fiziksel, düşünsel ve davranışsal yeteneklerini geliştirme sürecine verilen bir isimdir. Ülkemizde mesleki ve teknik eğitime ilişkin strateji ve politikalar genelde üst “strateji belgeleriyle” belirlenmiştir. Bunlar; Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007- 2013), 60. Hükümet Programı Eylem Planı (2008- 2012), MEB Şura Kararları, MEB Çalışma Programı, Orta Vadeli Program (2008- 2010), Hükümetin 2008 yılı programı, Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı (2006- 2010), AB Müktesebatına Uyum Programı ve Vizyon 2023 belgeleridir.

Dokuzuncu Kalkınma Planı’nda “Mesleki ve teknik eğitimde modüler ve esnek bir sisteme geçileceği yükseköğretim ve ortaöğretim düzeyindeki mesleki eğitim, program bütünlüğünü esas alan tek bir yapıya dönüştürüleceği” vurgulanmıştır. Yine “...mesleki eğitim faaliyetlerinin kümeleşme ortamı oluşturan OSB’lerde ilgili hizmet kurumları ve özel sektörle etkili işbirliği içinde yaygınlaşmasını sağlayan mekanizmalar güçlendirilecektir.” denilmiştir. Dokuzuncu kalkınma planına göre “Ortaöğretim içinde meslek okullarına devam eden öğrencilerin payı % 50’ye çıkarılacaktır.”

2008 yılı Hükümet programında “...ihtiyaç duyulan beceriler tespit edilerek, bu yönde modüler programlar hazırlanacağı ve mevcut programların güncelleneceği” belirtilmiştir. Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı’nda ise e-öğrenme yoluyla çalışanların mesleki bilgi ve beceri düzeylerinin artırılmasından söz

edilmiştir. Vizyon 2023 Planı’nda ise “Bireylerin meslek edinmeleri, mesleklerini zaman içinde yenileyebilmeleri ve yeni beceriler kazanarak farklı meslek dallarında etkinlik göstermeleri için gerekli yapısal ve kurumsal altyapının geliştirilmesine” vurgu yapılmıştır.

Görüldüğü gibi üst strateji belgelerinde mesleki ve teknik eğitime gerekli önem verilerek yapılması gerekenler ana hatlarıyla ortaya konmuştur. Bundan sonraki aşama temel stratejilerin eylemlere dönüşmesini sağlayacak araç kitlerinin oluşturulması ve aşama aşama belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesidir.

3. SORUNLAR VE ÖNERİLER

3.1. GENEL ÇERÇEVEDE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM

Bu bölümde mesleki ve teknik eğitimin sorunları üst düzeyde ele alınmış bakanlığın teşkilatlanma yapısından, Türk eğitim sistemi içindeki konumu ve değerine ilişkin genel bir değerlendirme yapılmıştır.

3.1.1. Bakanlığın Örgüt Yapısının Gözden Geçirilmesi

Milli Eğitim Bakanlığı’nın teşkilat yapısı ülke olarak eğitim olgusuna bakış açımızı belirleyen bir niteliğe sahiptir. Milli Eğitim Bakanlığı’nın mevcut teşkilât şemasında orta öğretim düzeyindeki mesleki ve teknik eğitim konuları dört ayrı genel müdürlük tarafından yürütülmektedir. Bunlar; Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Çıraklık ve Yaygın Öğretim Genel Müdürlüğü, Sağlık İşleri Genel Müdürlüğü, Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü ve Din Öğretimi Genel Müdürlükleridir. Meslek ve teknik ayrımı yapılmaksızın çok sayıda genel müdürlük oluşturulmuş durumdadır. Söz konusu yapılanmanın üçlü bir yapı içinde yeniden düzenlenmesine ihtiyaç vardır. Buna göre; (a) ortaöğretim genel müdürlüğü, (b) mesleki öğretim genel müdürlüğü ve (c) teknik öğretim genel müdürlüğü yapılanması yeterli olacaktır. Buradaki sorun mesleki okulların ve programların tanımlanmasıyla ilgilidir. Bugüne kadar yapılmayan bu tanımlama bir gerekliliktir ve üniversite eğitimine de temel oluşturacaktır. Okulların “mesleki” ve “teknik” programları birlikte içermesi en büyük handicap olarak gözükmektedir. Genel müdürlük yapılanmasından önce belki de okulların programlar açısından ayrıştırılmasında yarar vardır. Teknik içerikli olmayan tüm okullar ve programlar ayrı bir grup olarak değerlendirilmeli ve Mesleki Öğretim Genel Müdürlüğü bünyesi altında toplanmalıdır.

Tablo 1. Okulların Mesleki ve Teknik Eğitim Olarak Ayrıştırılması Önerisi

	Genel orta öğretim okulları ve programları	Mesleki orta öğretim okulları ve programları	Teknik orta öğretim okulları ve programları
Türkçe Eğitim yapan okullar	Genel Liseler Fen liseleri	İmam-Hatip Liseleri Ticaret Meslek Liseleri Kız Meslek Liseleri Ticaret ve Turizm Okulları Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Sağlık Meslek Liseleri Meteoroloji Meslek Lisesi Tapu ve Kadastro Meslek Lisesi Tarım Meslek Lisesi Adalet Meslek Lisesi Meslek Liseleri	Erkek Teknik Öğretim Okulları Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Endüstri Meslek Lisesi Anadolu Teknik Lisesi Kimya Meslek Lisesi Motor Meslek Lisesi Teknik Lise Çok programlı lise Pratik Sanat Okulu
Yabancı dille eğitim yapan okullar	Anadolu Liseleri	Anadolu meslek lisesi Anadolu kız meslek lisesi Anadolu otelcilik ve turizm meslek lisesi Anadolu imam-hatip lisesi Anadolu Denizcilik Meslek Lisesi Anadolu teknik lisesi Anadolu ticaret meslek lisesi Anadolu iletişim meslek lisesi Bilgisayar Anadolu Teknik lisesi Anadolu ticaret ve turizm meslek lisesi Matbaa Anadolu Meslek Lisesi Anadolu Meslek ve Endüstri Meslek Lisesi Anadolu Tapu ve Kadastro Meslek Lisesi Anadolu Tarım Meslek Lisesi	Anadolu teknik liseleri

Görüldüğü gibi okul isimlerinde belli bir standart bulunmamaktadır. Bu okullar MEB bünyesinde Erkek ve Kız Teknik Öğretim, Sağlık Öğretimi ve Din Öğretimi gibi farklı Genel Müdürlükler altında toplanmıştır. Genel müdürlükler kendi faaliyet alanlarında hem yaygın hem de örgün eğitimi organize etme sorumluluğunu üstlenmişlerdir.

3.1.2. Mesleki Eğitim Kanununun Değiştirilmesi

1986 tarihli Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu 29.6.2001 tarihli ve 4702 sayılı Kanunun 22’nci maddesi ile değiştirilerek “Mesleki Eğitim Kanunu” olarak yeniden adlandırılmıştır. Bu kanun esas olarak “çıraklık” ve “işletmelerdeki meslek eğitimi” konuları üzerinde durmaktadır. Kanunun yaygın ve örgün eğitim kurumları temel alınarak yeniden çıkarılmasına ihtiyaç vardır. Mesleki eğitim konusu 3-5 sayfaya sığamayacak kadar geniş bir konudur. Mesleki eğitimin sağlıklı bir şekilde düzenlenebilmesi için ya bir seri kanun çıkarmak gerekir veya konunun değişik yönlerini içerecek şekilde kapsamlı bir kanunun hazırlanmasına ihtiyaç vardır.

3.1.3. Öğretim Modülleri Sayısının Zenginleştirilmesi

Mesleki-teknik öğretimle ilgili bir diğer konu, öğretim *modüllerinin* çeşitlendirilmesi ve özellikle özel sektörün de devreye alınarak öğretim modüllerinin iş piyasasına uygun hale getirilmesidir. Modül sözcüğü, bir meslek alanının öğretim programında; kendi içinde bir bütün olan, tek başına öğretilebilir içeriğe sahip kendi alanındaki diğer programlarla bütünleşerek daha geniş mesleki işlevler grubu oluşturma özelliği gösteren, gerektiğinde bir sertifika ile belgelendirilerek istihdam yeterliği kazandıran program birimi anlamındadır. Modüler program ise, bir meslek alanındaki alt branşların modüller halinde düzenlenmesidir. Günümüzde mesleki uzmanlaşmanın artması sonucunda mesleki ve teknik öğretimin belirli ana alanların dışında artık çok özel branşlarda veya modüllerde ayrıntılı olarak verilmesini zaruri hale getirmiştir. Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliğinde “Mesleki eğitim programlarının, ulusal meslek standartlarına uygun olarak ve modüler yapıda hazırlanması esastır.” vurgusu yapılmış olmasına karşın bu uygulama tam olarak gerçekleştirilememiştir. İş piyasasının beklentileri ve ihtiyaçları dikkate alındığı zaman zenginleştirilmiş modüler eğitimin ülke yararına olacağı görülmektedir. Bu çerçevede mesleki ve teknik konularda aşağıda belirlenen yeni öğretim modüllerinin uygulamaya alınmasında yarar vardır. Ancak bu öğretim modüllerini açmadan önce gerekli alt yapı çalışmalarını tamamlamak, yönetmelik ve yönergelerini hazırlamak ve belli bir geçiş süreci içinde uygulamaya geçmek gerekir.

Tablo 2. Mesleki ve Teknik Öğretimde Yeni Modül Öneriler

Mesleki orta öğretim okulları için modül önerileri	Teknik orta öğretim okulları için modül önerileri
Körler İçin Masörlük Masa Üstü Yayıncılık Reklam Yazar ve Editörlüğü Sekreterlik Hastane Çamaşırcılığı Özel Güvenlik Lojistik Satış Elemanlığı Kuaförlük	Web Tasarımcılığı Veri Tabanı Yönetimi Bilgisayar Bakım ve Onarımı Makine Bakımı

3.1.4. AB Programları ve Mesleki-Teknik Eğitim

Avrupa Birliği’ne üye devletlerin eğitim bakanları, aday ülkelerin eğitim bakanları ve Avrupa Sosyal Ortakları, Kasım 2002 tarihinde Kopenhag’da yaptıkları toplantıda mesleki eğitim ve öğretim alanında işbirliği yapma konusunda anlaşmaya varmışlardır. Bu amaçla, 2002 Kopenhag Deklarasyonu’nda mesleki eğitim ve öğretimin uygulanması, kalitesi ve çekiciliğinin artırılmasına ilişkin genel bir strateji geliştirilmiştir. Kopenhag Deklarasyonu’nun temeli olarak kabul edilen *Yaşam Boyu Öğrenme* prensiplerine göre yalnızca tercih ettikleri alana yönelmek isteyen bireyler değil, kendi uzmanlık alanlarının dışında ilerlemek isteyen bireyler de bu yönde kısıtlanmamalıdır.¹

3.1.5. Avrupa Yeterlilik Çerçevesi

Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi kapsamında her ülkenin bir ulusal yeterlilikler çerçevesi oluşturması ve bu çerçeveyi Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi ile ilişkilendirmesi önerilmektedir. Türkiye’de kurulacak olan *Mesleki Yeterlilik Sistemi*, *Avrupa Yeterlilik Çerçevesini* esas almak suretiyle, Türkiye’deki özel ve kamu sektörünü ulular arası pazarda rekabete hazırlamaktadır. Bu kurumun oluşturulmasıyla birlikte eğitim ve iş dünyası arasındaki bağ güçlendirilmiş olacaktır. Eğitim işgücü piyasasına göre şekillenecek, belgelendirilecek ve de işverenin işgücüne ulaşımı kolaylaşacaktır. Eğitim programları ulusal meslek standartlarına oluşturulduğunda işgücünün; uluslararası düzeyde bir serbest dolaşımı kolaylığı söz konusu olacaktır. Bizde de mesleki eğitimin geliştirilmesine dönük olarak, 2002 yılında başlayan ve 2007 yılında sona erecek olan *MEGEP projesi* ortak standartlar belirlenmesiyle ilgili olarak yürütülmektedir. Aynı zamanda *MEGEP projesi* AB sürecinde mesleki eğitimin reformize edilmesine dönük olarak uygulanan önemli çalışmalardan bir tanesidir.

MEGEP projesi; bilgi toplumuna uyum, rekabet gücünün yükseltilmesi, iş-gücünün serbest dolaşımı ve istihdamın artırılması gibi hedeflere sahiptir. Kopenhag sürecine bağlı olarak, 2004 yılında yapılan ilk büyük inceleme Maastricht Bildirisidir. Bu bildiri; üye ülkelerin Lizbon hedeflerini yakalama noktasında bir katkı olarak değerlendirilebilir. Maastricht Bildirisinde; Kopenhag önceliklerinin güçlendirilmesini, açık ve esnek bir Avrupa yeterlilik çerçevesi, mesleki eğitimde kredi aktarım sisteminin geliştirilmesi, meslek öğretmenlerinin ve eğitimcilerinin öğrenme ihtiyaçlarının ve rollerinin incelenmesi ve mesleki eğitim ve öğretim istatistiklerinin kapsamının, kesinliğinin ve kalitesinin geliştirilmesi gibi amaçlara sahiptir.

3.1.6. Kurumlar Arası Koordinasyon

Günümüzde mesleki ve teknik eğitim uygulamalarının başarılı bir şekilde sürdürülebilmesi etkili bir kurumlar arası koordinasyon çalışmasına bağlıdır. Artık bu konu sadece MEB ve YÖK’ü ilgilendiren bir konu olarak görülmemektedir. Türkiye İş Kurumu, Mesleki Yeterlilikler Kurumu, AB merkezi, Türkiye İstatistik Kurumu, Değişik Bakanlıklar, Odalar mesleki ve teknik eğitimin aktif aktörleri haline gelmiştir. Çok yönlü işbirliklerine, bilgi ve belge paylaşımına ortak eylem içinde bulunmaya ihtiyaç vardır. Yöneticiler işbirliği organizasyonları içinde çalışmalı ve yaptıkları faaliyet ve etkinliklerden birbirlerini haberdar etmelidirler. Bu çerçevede;

1. Çeşitli kamu ve özel kuruluşların mesleki eğitime destek vermelerini sağlamak üzere protokoller imzalanmalı ve bu protokollerin etkinliği ayrıca izlemeye alınmalıdır.
2. Protokol konuları zenginleştirilmeli ve protokol imzalama konusunda il müdürlükleri serbest bırakılmalıdır.
3. Protokoller kapsamında özel şirketlerin istihdam etmeyi düşündükleri kişilere yönelik kendi eğitim uygulamalarını yapmalarına izin verilmelidir.
4. Mesleki eğitim konusunda özellikle ilçe belediyeleriyle ortak çalışmalar yapılmalı ve bu organların kamuoyu duyarlılıklarından yararlanılarak eğitim maliyetleri düşürülmelidir.
5. Küçük sanayi siteleri ve organize sanayi sitelerinde yöneticilerle işbirliği protokolleri imzalayarak kendine yeterli ve aynı zamanda öğrencilere günlük harçlık veren bir sistem üzerinden mesleki eğitim kursları açılmalıdır.

3.1.7. Yeni Projelerin Oluşturulması

Mesleki ve teknik eğitimi geliştirmeye ve iyileştirmeye yönelik olarak bir kısmı ülke kaynaklı ve diğerleri ise yabancı ülkeler, Dünya Bankası ve AB kaynaklı olmak üzere değişik projeler uygulanmaktadır. Öncelikle bu projelerin yaygınlaştırılmasında, etkili bir şekilde uygulanmasında büyük yarar görülmektedir. Proje kaynakları israf edilmeden efektif bir şekilde harcanmalı, daha çok okulun ve daha çok öğrencinin yararlanması temel prensip olarak kabul edilmelidir. Proje geliştirme çalışmaları tek başına bakanlık birimlerine bırakılmamalı il Milli Eğitim Müdürlükleri, üniversiteler ve ilgili diğer kamu ve sivil toplum kuruluşları proje üretme ve uygulama konusunda sürekli teşvik edilmelidirler. Bu kapsamda;

1. Her ilde il milli eğitim müdürlüklerinden ve mesleki teknik eğitim okulu müdürlüklerinden eğitimin kalitesini geliştirmeye yönelik olarak bir projeyi başlatması istenmelidir.
2. Büyük illerdeki mesleki ve teknik eğitim okullarından Leonardo Vinci veya bir AB projesi yapması istenmelidir.
3. Her ilin mesleki ve teknik eğitimi iyileştirmeye yönelik olarak her yıl bir AB projesi yapması teşvik edilmeli ve istenmelidir.
4. MEGEP projesine süreklilik kazandırılmalı ve bu projenin mesleki ve teknik eğitimi iyileştirmenin motoru veya sürücü gücü olması sağlanmalıdır.
5. Gerçekleştirilen projelere ilişkin sonuç ve ara değerlendirilme raporları kamuoyuyla paylaşılmalı ve kamuoyunun gelişmeler hakkında haberdar olması temin edilmelidir.

3.1.8. Bakanlık Mesleki Eğitim Kurulu

Mesleki Eğitim Kanunu kapsamında mesleki ve teknik eğitim programlarının uygulandığı her tür ve derecedeki örgün, yaygın ve çıraklık eğitimi, mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumları ile işletmelerde yapılacak mesleki eğitimin; planlanması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi konularında kararlar almak ve Bakanlığa görüş bildirmek üzere, Bakanlıkta Mesleki Eğitim Kurulu kurulmuştur. Yasaya göre bu Kurulun kararları Bakanlık ve ilgili meslek kuruluşlarınca yürütülmektedir. Etkili bir şekilde çalışabilmesi için kanunun bu kurullarla ilgili maddesinin yeniden düzenlenmesine ihtiyaç vardır ve bunları aşağıdaki gibi belirleyebiliriz:

1. Kurulun “gerekli görülen durumlarda” toplanacağı düşüncesinin gözden geçirilmesi gerekir. Çünkü bu kurulun toplanmasını çok az gerekli görebilir.

2. Kurulun 17-18 kesimi temsil edecek şekilde oluşturulması verimliliği azaltan bir niteliktedir. Kurulun asli üyelerinin sayısı beş civarında tutulmalı ve kurulun etkin bir görev yapması sağlanmalıdır.
3. Kurula kendi içinde iş bölümü yaptırılmalı ve üyelerin mesleki-teknik eğitimin değişik alanlarını izlemesi ve belirli aralıklarla raporlar sunması sağlanmalıdır.

3.1.9. İllerdeki Mesleki Eğitim Kurulları

İllerde *yaygın mesleki eğitim* uygulamalarının gelişmesini takip eden organ, “İl Mesleki Eğitim Kurulları”dır. Mesleki Eğitim Kanunu kapsamında mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumları ile işletmelerde yapılacak mesleki eğitimin planlanması, geliştirilmesi, değerlendirilmesi konularında karar almak ve valiliğe görüş ve tavsiyelerde bulunmak üzere illerde İl Mesleki Eğitim Kurulu kurulur ve bu kurul il milli eğitim müdürünün başkanlığında toplanır. Bu kurula belediye başkanı veya temsilcisi, il sağlık müdürü veya temsilcisi, il sanayi ve ticaret müdürü, Esnaf ve sanatkârlar odaları birliği başkanı, İl ticaret odası başkanı veya temsilcisi, İl sanayi odası başkanı veya temsilcisi, İlin, mesleki eğitimden sorumlu milli eğitim müdür yardımcısı, Kurulun sekretarya görevini yürüten okul müdürü, İlde faaliyet gösteren mesleki ve teknik eğitim okullarından ve kurumlarından birer yönetici, en fazla işçiyi temsil eden konfederasyonun o il için göstereceği işçi sendikaları temsilcisi, defterdar veya temsilcisi, Türkiye İş Kurumu il müdürü veya temsilcisi, Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı sigorta müdürü veya temsilcisi, en fazla işvereni temsil eden konfederasyonun, o il için göstereceği işveren sendikaları temsilcisinden oluşur. Görüldüğü gibi burada çok geniş katılımlı bir kurul oluşturulmuştur. Ne yazık ki çok geniş katılımlı bu kurullardan üyelerin çoğunun katılmamaları nedeniyle verimli sonuçlar almak mümkün olmamaktadır. İllerdeki mesleki eğitim kurullarıyla ilgili önerilerimiz aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

1. Bu kurulların kapsamı daraltılmalı, toplanma sıklığı ve toplanma düzeyi açık bir şekilde belirlenmelidir. Yöneticilerin kendileri yerine temsilcilerine yer verme kurulların önemini ve değerini azaltıcı bir işlev görmektedir.
2. Kurullara katılmamanın müeyyidesi olmalı ve katılmayan üyeler valiliğe bildirilmeli veya değiştirilmelidir.
3. Bu kurullarda il milli eğitim müdürü, il ticaret ve sanayi odası başkanları, İlde faaliyet gösteren mesleki ve teknik eğitim okullarını temsilen bir müdürün bulunması yeterli olabilir.
4. Mesleki Eğitim Kurullarının yıllık olarak hazırladıkları o yıla ait mesleki ve teknik eğitim raporları kamuoyuna da açıklanmalı ve böylece bir taraftan sorunlar ve diğer taraftan yapılan öneriler “iyi yönetim” uygulamalarının gereği olarak kamuoyuyla paylaşılmalıdır.

3.2. YAYGIN EĞİTİM KURUMLARINDA MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM

Yaygın eğitim, çıraklık merkezlerine devam eden öğrencilerin ve diğer vatandaşların mesleki yeterliliklerinin en geniş ve genel anlamda geliştirilmesiyle ilgilidir. Örgün eğitimden ayrı olarak bu alandaki boşluğu doldurmaya yönelik olarak yapılandırılmıştır.

3.2.1. Mesleki Eğitim Merkezleri

Mesleki Eğitim Merkezleri, çıraklık eğitimi sisteminin uygulandığı mesleki eğitim kurumlarıdır. Eski adı Çıraklık Eğitimi Merkezi yeni adı ise Mesleki Eğitim Merkezi olan bu kurumlar 3308 sayılı mesleki eğitim kanunu kapsamında 110 meslek dalı kapsamında eğitim verebilmektedir. Halen 14-18 yaş grubunda olup örgün eğitim dışında kalan kişileri işe hazırlamak, eğitimleri sırasında aynı zamanda kendilerini sosyal güvenceye almak, bunun yanında çalışan kafa ve ustaların mesleklerinde gelişmelerini sağlamak, iş hayatında çalışma disiplini edinmelerini sağlamak amacıyla ülke çapında 378 mesleki eğitim merkezi (MEM) bulunmaktadır

“İlköğretim okulunu bitirmiş ve 14 yaşını doldurmuş olanlar, çeşitli sebeplerle örgün eğitim kurumlarına devam etmeyip çıraklık sistemiyle bir meslek kazanmak ve geleceğini kurmak isteyen gençler çıraklık eğitimi tercih etmektedirler. Bir iş yerinde çalışan 15 yaşından gün almamış olanlar *aday çırak* olarak eğitime devam ederler. Aday çırakların eğitiminde temel amaç; meslekle ilgili ön bilgileri vermek ve temel eğitimini geliştirmektir. Aday çıraklar haftada 1 gün mesleki eğitim merkezlerinde teorik eğitim görürler. Ders programı Genel Bilgi Dersleri ile Meslek Bilgisi derslerinden meydana gelir. 15 yaşından gün almış olanlar ise *çırak* olarak eğitimlere devam ederler. Çırakların devam ettiği eğitim süresi mesleklerin özelliği ve eğitim seviyeleri dikkate alınarak 1-3 yıl arasında değişir. Bu eğitim kalfalık sınavının verilmesiyle son bulur. Öğrenciler çıraklık eğitimi süresince haftada 1 gün teorik eğitim görmek üzere mesleki eğitim merkezlerine devam ederler.”²

“3308 sayılı Yasanın 14’üncü maddesi gereğince, lise ve daha üst düzeyde genel eğitimden sonra çıraklık eğitimine başlayanların eğitim süresi, mesleklerdeki çıraklık süresinin yarısına kadar kısaltılabilir. Bu süreler, Mesleki Eğitim Kurulu’nun uygun görüşü alınarak Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenir. 19 yaşından büyük olup, çıraklık eğitimi uygulama kapsamındaki meslek dallarında çalışan ve askerlikle ilişkisi bulunmayanlarda da istemeleri halinde çıraklık eğitimi alırlar.19 Yaşından büyüklerde almış oldukları eğitimin yanı sıra öğrencilik haklarından yararlanırlar. SSK primleri devlet tarafından çırak öğrencide olduğu gibi ödenir.”³

Çıraklık eğitimiyle ilgili öneri ve düşüncelerimiz aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

1. Orta öğretim kurumlarından mezun olmuş kişilerin ustalık eğitim süresi çıraklık eğitim süresinde olduğu gibi yarıya düşürülmeli ve 2 yıl olan süreler kritik olmayan bazı meslek dallarında bir yıla düşürülmelidir. Böylece lise mezunları için çıraklık eğitimi cazip hale getirilmelidir.
2. Günümüzde orta öğretim mezunlarının önemli bir kısmında mesleki yetersizlik söz konusu olduğundan bu programlar ağırlıklı biçimde lise mezunlarına hitap edecek şekilde yeniden yapılandırılmalıdır.
3. Programlara devam eden öğrencilerden ilköğretim mezunları için çırak-kalfa unvanları kullanılmalı, fakat liseden mezun olan kişiler için meslek lisesi fark derslerini vermek suretiyle teknisyen olma kapısı açılmalıdır. Lise mezunları eğer fark derslerini verirlerse kalfa veya usta olarak kalmamalıdır. Böylece ara eleman açığı daha hızlı bir biçimde kapatılmış olacaktır.
4. Çıraklık eğitiminde haftalık ders saati 12’ye çıkarılmalı ve bu sürenin en az 4 saati meslek konusuyla ilgili olmalıdır. Öğrencilerin matematik ve Türkçe gibi derslerdeki yükü azaltılmalıdır.
5. 2005 yılında yapılan bir araştırmaya göre, 15-19 yaş arası çalışan yaklaşık 2 milyon 400 bin çocuktan sadece 123 bini mesleki eğitim merkezlerine gidebiliyordu. 2008 Şubat tarihi itibarıyla bu rakamın hangi seviyeye geldiği bilinmemektedir. Bu nedenle kamuoyunu aydınlatma ilkesi çerçevesinde mesleki eğitim merkezleriyle ilgili istatistiklerin kamuoyuna sürekli ve düzenli bir şekilde açıklanması gerekmektedir.
6. Mesleki eğitim merkezi binalarının tümü gözden geçirilmeli derslik sayısı, dersliklerin genişliği, hijyeni, ders malzemeleri açısından iyileştirilmelidir.
7. Bu merkezlerin bazılarında öğrencilerin devamsızlık problemleri söz konusudur. Çırak öğrenciler haftada bir gün okula devam etmesi gerekirken işyerleri sahipleri öğrencileri eğitim merkezine göndermeyebilmektedirler.
8. Kanunen iş yerleri çıraklık eğitimi için çalıştırdıkları çıraklara haftada bir gün izin vermeleri ve çıraklık sözleşmesi yapmadan çalıştırmamaları gerekirken, ilgili kuruluş ve kurumların denetimlerinin yetersizliği nedeniyle devamlılığın ve sağlanmasında sorunlar yaşanmaktadır.⁴
9. Mesleki eğitim merkezlerinde 120 civarında meslek bulunmaktadır. Bu mesleklerin kamuoyunda rağbet derecesi, iş imkanları, işyeri açmak için gereken sermaye konusunda kamuoyu ve öğrenciler yeterince bilgilendirilmemektedir. Bu mesleklerin çok yönlü medya araçlarıyla kamuoyuna tanıtılmasına ihtiyaç vardır.

10. Meslekleri İnternet ortamında ve tek bir merkezde kapsamlı olarak tanıtacak meslek tanıtım portalına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu portal sadece ilgili mesleği tanıtmamalı aynı zamanda o meslekle ilgili bilgileri de içermelidir.

3.2.2. Leonardo Vinci Programları

Leonardo Vinci programı *yaşam boyu eğitim* uygulamasının bir alt programıdır. *Yaşam boyu eğitim* kavramı ise, Avrupa Birliği komisyonunun önem verdiği bir konudur. Avrupa Birliği'nin geliştirdiği “2007-2013 Avrupa Birliği Yaşam Boyu Öğrenim Programı”na göre, “... yaşam boyu eğitim aracılığıyla eğitime dayalı, istikrarlı ekonomik gelişmenin olduğu, toplumsal bütünleşmenin daha ileri olduğu, daha iyi ve daha fazla işgücünün olduğu bir toplum yaratırken gelecek nesillere de daha güzel bir Avrupa bırakmaktır. Yaşam boyu eğitim programı özellikle, topluluk içinde eğitim ve çalışma sistemleri arasındaki hareketliliği ve işbirliğini geliştirmeyi ve böylece bu konuda bütün dünyanın en iyilerinden olmayı hedefler.”⁵ Yaşam boyu eğitimin dört sektörel alt programı vardır ve bunlardan biri de özellikle *meslek eğitimini* konu alan Leonardo Vinci uygulamasıdır.

Leonardo Vinci, Avrupa Birliğine üye ve aday ülkelerin mesleki eğitime yönelik politikalarını desteklemek ve geliştirmek için yürütülen bir programdır. Bu programda, mesleki eğitim ve uygulamasının geliştirilmesi hedef edinilmiştir. Program temelde üç hedefe sahiptir; (a) Gençlerin mesleki eğitimle becerilerinin artırılması, (b) Mesleki eğitimde kalitenin artırılması. (c) Mesleki eğitimle yenileşme sürecine katkıda bulunmak. Leonardo da Vinci programı, katılacak ülkeler için çeşitli imkânlar oluşturmaktadır. Topluluktan mali destek alan beş ayrı faaliyet konusu bulunmaktadır.

1. Hareketlilik projeleri.
2. Pilot projeler.
3. Ülkeler arası network şebekeleri kurma projeleri.
4. Referans kaynakları.
5. Dil yeterlilikleri.

Hareketlilik. Bu başlık altında verilecek tekliflerin eğitim sisteminin içinde olan, daha çok eğitim görmekte olan veya işgücü piyasasına girmeye çalışan gençlere, genç işçilere veya iş arayanlara, yeni mezunlara, yüksek öğrenim kurumlarında kayıtlı olan öğrencilere yönelik (yerleştirme projeleri) ülkelerearası hareketlilik faaliyetleri ile ilgili olmalıdır.

Pilot projeler Topluluk mâli desteği; mesleki eğitim ve rehberlik alanında metot, içerik ve ürün açısından yenilikçi uygulamaların tasarımı, geliştirilmesi, test edilmesi, değerlendirilmesi ve yayılması için kullanılmaktadır.

Ülkelerarası ağlar: Program Avrupa boyutunda uzmanlık ve yaygınlaştırma konularındaki ülkeler arası ağlar için finansal destek vermektedir.

Referans Kaynakları: Özellikle araştırma ve analizlerde kullanılan topluluk referans kaynaklarının karşılaştırılabilir verilerin oluşturulması ve güncelleştirilmesi, başarılı uygulamaların incelenmesi, dağıtımı ve ayrıntılı bilgi alışverişi faaliyetleri topluluk finansal desteğinden yararlanabilir.

Dil yeterlilikleri: Bu projeler, daha az kullanılan ve öğretilen diller konusunda ilgilidir. Mesleki eğitim kapsamında dil ve kültürel yeterliliklerin artırılmasını hedefler.

Leonardo Vinci programına katılan ülkelerde mesleki eğitim sistemlerinin ve uygulamalarının kalitesinin artırılması, yenilikler geliştirmek ve ulusal mesleki eğitim politikalarına katma değer sağlanması amaçlanmaktadır. Bu tür programların takip edilip çeşitli imkanlarından yararlanmak ülkemiz açısından önemlidir. AB’nin mesleki eğitim politikaları Türkiye açısından önemli bir vizyon teşkil etmektedir. Aynı zamanda krediler vasıtasıyla da projelere destek olunmaktadır. AB’nin vermiş olduğu eğitim alanına dönük kredileri alma konusunda ülkemiz maalesef oldukça yetersizlikler göstermektedir. Gelen kredilerin büyük kısmı maalesef geri gitmektedir. Bu konuda çeşitli danışmanlık desteklerine ihtiyaç vardır. Sivil toplum kuruluşları bu konuda aktif davranmalı ve AB kredileri için gerekli prosedür sürecinin danışmanlığını üstlenmelidirler. Türkiye mesleki eğitimle ilgili projeksiyonlarını AB’nin mesleki eğitim stratejileri çerçevesinde geliştirip, ortaya koymalı ve zaman geçirmeden uygulamaya geçmelidir.

Leonardo Vinci programının ülkemizde 2004 yılında düzenlenen proje teklif çağrılarında 8. Beş Yıllık Kalkınma Planına atıfta bulunularak; (a) İş dünyası ile daha verimli ve etkili bir mesleki ve teknik eğitimin işlevsel işbirliğini sağlamak için yeni modellerin geliştirilmesi, (b) Mesleki ve teknik eğitim ile çıkarıklık eğitiminin geliştirilmesi ve desteklenmesi, (c) tüm meslek alanlarına eşit fırsatlar tanınması, (ç) yeni meslek alanlarıyla ilgili projelere öncelik verilmesi gibi konular dile getirilmiştir. Görüldüğü gibi Leonardo Vinci programlarının amacı her düzey ve seviyede genel olarak mesleki eğitimi geliştirecek, yaygınlaştıracak ve kalkındıracak projelere destek olmaktır. Bu nedenle “yaygın eğitim” çerçevesinde meslek eğitimini gençlerin dışında herkese yönelik olarak ele almak ve aynı zamanda ülkeler arası işgücü dolaşımının bir aracı olarak görmek gerekmektedir. Leonardo Vinci programı, Avrupa Topluluğu’na ait bir mesleki eğitim politikasının oluşturulmasını hedeflerken, Türkiye bu bağlamda söz konusu politikalarla uyumlu olarak pek çok projeyi, etkinliği ve eğitim modellerini hayata geçirebilir. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

1. Örgün mesleki eğitim alıp almadığına bakmaksızın belirli mesleki yeteneklerin kazanılmasına yönelik yaygın meslek kursları ve meslek eği-

timleri açılarak toplumun mesleki yeterliliğinin genel olarak yükseltilmesi sağlanabilir.

2. Mesleki beceri ve yeterlilikleri kazanmanın hayat boyu devam eden bir süreç olduğu gerçeğiyle hareket edip toplumun değişik yaşta ve cinsiyetten insanlarına yönelik eğitim ve beceri geliştirme programları açılabilir. Bu konuda yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının hizmet ve desteklerinden yararlanılarak mesleki eğitim sosyal sorumluluk projeleri çerçevesinde daha geniş bir tabana yaygınlaştırılabilir.
3. Yeni istihdam alanlarının açılması için bazı uğraşı ve faaliyetlerin “yeni meslekler” olarak ortaya çıkması sağlanabilir.
4. Meslekler arası etkileşimin artırılması suretiyle insanların yapabileceği, rekabet edebilme ve yaratıcılıklarını sergileyebilme güçleri çoğaltılabilir.
5. Mesleki eğitimin ülke çapında gelişmesi için değişik ülkelerin deneyimlerinden yararlanmaya yönelik çok uluslu ortak projeler hayata geçirmek.
6. Mesleki deneyim ve kültürün artması için çalışanların, öğrencilerin ve diğer kişilerin ülkeler arası ziyaretler yaparak zenginleşmelerinin sağlanması.
7. Ülkemizdeki mesleki ve teknik eğitim veren okullardan her birinin Leonardo Vinci programlarına katılımlarını sağlamak ve bu tür projelere devamlılık kazandırarak sürekli hale getirmek.
8. Mesleki eğitime yönelik faaliyetlerde bilgi teknolojilerinin kullanımının yaygınlaştırılması.

Leonardo Vinci programı, bir taraftan çıraklığı kuşatmakta, mesleki eğitimi içine almakta ve diğer taraftan ise yaşam boyu her türlü eğitim ve gelişmeyi içine alan geniş bir çerçeve oluşturmaktadır. Bu nedenle, bu programı uygularken yetkililer aynı zamanda mesleki eğitime kendi yaklaşım biçimlerini de ortaya koymak durumundadırlar. Yaklaşım biçimleri, mesleki eğitimi hangi basamaklarda ve ne şekilde ele alıp değerlendireceğimizi belirler.

3.2.3. Halk Eğitim Merkezleri

Ülkemizde yaygın eğitim faaliyetlerinin bir bölümü Halk Eğitim Merkezleri tarafından yerine getirilir. 1956 yılında açılmaya başlayan ve sayıları 1960’da 19’a, 1970’de 334’e, 1980’de 567’ye ve 1991’de de 767’ye ulaşan Halk Eğitim Merkezleri, il ve ilçelerde Millî Eğitim Müdür Yardımcılarından birine bağlı olarak faaliyet gösterirler. Halk Eğitim Merkezlerinde eğitim hizmetleri, genellikle dört değişik alanda yapılmaktadır ve bunlar aşağıdaki gibidir:⁶

Meslek Kursları. Merkezlerde, biçki-dikiş, giyim, modelistlik, kilim-halı dokuma, el örgüsü, yapma çiçekçilik, ve nakış gibi evlerde kullanılabilecek beceriler kazandıran kurslarla elektrikçilik, oto elektrik, trikotaj, torna-tesviye, traktör bakım ve onarım, demircilik, doğramacılık, tornacılık ve kaynakçılık gibi sanayi kesiminde iş bulmaya yarayacak beceriler kazandıran kurslar Meslek Kursları adı altında yürütülmektedir.

Sosyokültürel kurslar. Merkezlerde, genel kültür konuları ile örgün eğitimdeki ders konularını içeren, katılanların genel kültürlerini, bilgilerini artırmaya yönelik ya da onları çeşitli imtihanlara hazırlayan kurslar da tertiplenmektedir. Bu kurslar şunlardır: müzik, üniversiteye hazırlık, müzik aletleri çalma, yabancı dil, okul bitirmelere hazırlık, spor ve diğer sosyokültürel kurslar.

Okuma yazma kursları. Bu kurslar, okuma-yazma öğretmeyi amaçlayan 1. kademe kurslarıyla, okuma-yazma öğrenenleri ilkökul bitirme sınavlarına hazırlayan 2. kademe kurslarından oluşur.

Sosyokültürel etkinlikler. Bu kapsamda merkezlerde sosyokültürel etkinlikler adı altında herkese açık olan toplantılar, sergiler, tiyatro ve sinema gibi gösteriler düzenlenmektedir.

Görüldüğü gibi halk eğitim merkezleri gerek kendi başlarına ve gerekse belediyelerle işbirliği yaparak çok sayıda mesleki eğitim, okuma yazma kursları, ve sosyokültürel kurslar düzenleyebilmektedirler. Bu kursların düzenlenmesinde yaşanan sorunları ve önerilerimizi aşağıdaki gibi belirleyebiliriz:

1. Aynı meslek öğretimi alanında aynı zamanda birden fazla kurs düzenlenebilmekte fakat bu kurslar birbiriyle koordineli ve uyumlu yapılabilmektedir. İl Milli Eğitim Müdürlerinin bu kursların düzenlenmesi ve koordinasyonunda etkili bir rol almalarına ihtiyaç vardır.
2. Meslek eğitimi konusunda halk eğitim merkezlerinin rolü ile meslek edindirme merkezlerinin ve belediyelerin rolü birbirine karışmış durumdadır.
3. Halk eğitim merkezlerinin kurs ve seminerlerine devam eden ve bir mesleği belli ölçüde öğrenen kişiler için kendi iş yerlerini kurmalarıyla ilgili kolaylık ve düzenlemelerin yapılmasına ihtiyaç vardır.
4. Halk eğitim merkezlerinde verilen kurslar için usta öğreticilere yönelik yeni düzenlemeler yapılması ve usta öğretici sayısının artırılması gerekmektedir.

3.2.4. Mesleki Açık Öğretim Lisesi

24.12.2005 tarihli ve 26033 sayılı, Resmi Gazete’de yayımlanan Yönetmelikte Mesleki Açık Öğretim Lisesi’nin kurulmasına ilişkin hükümler yer almış ve 02.02.2006 tarih ve 1461 sayılı Bakanlık makamının onayı ile Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü bünyesinde Mesleki Açık Öğretim Lisesi kurulmuştur. Halen yönetmelik gereği ders geçme ve kredi sistemine göre mezun vermekte olan Mesleki Açık Öğretim Lisesinde uzaktan öğretimin temel süreçlerinden yararlanılmaktadır. 2006 yılında tüm okulların 4 yıla çıkarılmasıyla birlikte Mesleki Açık Öğretim Lisesi de 4 yıla çıkarılmış ve Yönetmeliği de bu çerçevede yeniden düzenlenerek sistem değiştirilmiştir. Mesleki Açık Öğretim Lisesinde bir öğretim yılı iki dönemden oluşmaktadır. Öğrenciler çalışma takviminde belirtilen zamanlarda her dönem (yılda 2 kez) internet üzerinden kayıt yenilemek zorundadır. İki dönem üst üste kayıt yenilemeyen öğrencilerin kaydı silik duruma düşmekte bu durumdaki öğrencilerin daha önceki kredileri saklı tutularak tekrar kayıt yaptırarak kaldıkları yerden devam edebilmektedirler. Mesleki açık öğretim lisesinde Ahşap Teknolojisi, Bilişim Teknolojileri, Büro Yönetimi ve Sekreterlik, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Denizcilik, Elektrik-Elektronik gibi 30’a yakın alan veya branş vardır.

Açık Öğretim Lisesi ile Mesleki Açık Öğretim Lisesi yönetmelikleri, Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiş iken, Danıştay Sekizinci Dairesi tarafından bir kısım maddelerinin yürütmesinin durdurulmasına karar verilmiş olup yargı süreci henüz sona ermemiştir. Mesleki açık öğretim lisesiyle ilgili görüş ve düşüncelerimiz aşağıdaki gibidir:

1. Millî Eğitim Temel Kanunu, eğitimde ‘yatay’ ve ‘dikey’ geçişleri açarak eğitimin sosyal talebe göre demokratikleştirilmesi üzerine inşa edilmiştir. Bu nedenle imam-hatip liselerinden açık öğretim liselerine geçişler önlenmemeli ve buna ilişkin gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
2. Halen düz liselerden meslek liselerine ve meslek liselerinden meslek liselerine geçiş olmakla birlikte meslek liselerinden düz liselere geçiş bulunmamaktadır. Bu tür geçişlere izin verilmelidir.
3. Ülkemizde lise seviyesindeki okullaşma oranının düşük olması nedeniyle açık öğretim liseleri desteklenmeli ve bu eğitim biçiminin özellikle Anadolu’da yaygınlaşması sağlanmalıdır.

3.3. ÖRGÜN EĞİTİM KURUMLARINDA MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM

Örgün eğitim kurumlarındaki mesleki ve teknik eğitimi; ilköğretim, orta öğretim, yüksek öğretim başlıkları altında inceleyebiliriz. Fakat burada asıl önemli olan düzey; orta öğretim ve ön lisans eğitimidir. Bu nedenle, bu iki alanda konu daha ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

3.3.1. İlköğretim Düzeyinde Mesleki ve Teknik Eğitim

Mesleki ve teknik eğitim-öğretim esas olarak ilköğretimden itibaren başlamalıdır. Oysa ülkemizde bu konu ilköğretimden sonra gündeme gelmekte ve mesleki eğitim veren ilk örgün eğitim kurumları orta öğretim düzeyinde varlıklarını sürdürmektedirler. Ülkemizdeki çarpıklık kendisini esas olarak bu bölümde göstermektedir. İlköğretimin iyi yapılandırılmaması, sonuçta orta öğretim kurumlarında kendisini hissettirmekte ve bu kurumlardan beklenen performans tam olarak alınmamaktadır. Mesleki-teknik eğitimin 11 yaş yerine 15 yaşa ertelenmesi bir taraftan becerilerin yeterince gelişmesini engellemekte ve diğer taraftan ise öğrencilerin meslekleriyle psikolojik bütünleşmelerini tam olarak sağlayamamaktadır. Doğal olarak bu öğrenciler de mesleklerinden çok üniversitenin herhangi bir branşına girmeyi daha öncelikli bir konu olarak görmektedirler. Mesleki-teknik okullarının yerleşmesi ve benimsenmesi için ilk öğretimin *meslek eğitimi veren bölümleri de olacak* şekilde yeniden yapılandırılmasına ihtiyaç vardır. Böylece mesleki-teknik eğitim, bazıları iki kademe halinde gerçekleştirilen ilköğretimde verilmeye başlanacaktır.

İlköğretim yeniden yapılandırılmadan ortaöğretim kurumlarındaki mesleki ve teknik eğitimden beklediğimiz faydaları hiçbir zaman tam olarak elde edemeyeceğiz. İlköğretim okulları *meslek yönlendirmeli ve meslek yönlendirmesiz* olmak üzere iki ayrı grupta yeniden ele alınmak zorundadır. ABD, İngiltere ve Almanya okulları bu konuda iyi birer örnektir. Almanya’da çocuklar dördüncü ve beşinci sınıflarda öğretmenlerinin ve ailelerinin birlikte yapacakları değerlendirme sonucunda meslek ağırlıklı veya meslek ağırlıksız okula devamı konusunda bir karara varırlar. Bu karar okul ve aileyi birlikte ilgilendirmektedir. Okulun tek başına belli bir dayatmada bulunması doğru olmaz. İlk öğretim düzeyinde mesleki ve teknik eğitim konusuyla ilgili olarak şu önerileri getirmek istiyoruz.

1. İlköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerine değişik meslekleri tanıtıcı panel, seminer, konferans ve benzeri etkinlikler düzenlenmeli ve öğrencilerin erken yaşta meslekler hakkında bilgi sahibi olmaları temin edilmelidir. Ayrıca değişik meslekler hakkındaki bilgiler e-okul sistemi içerisine de alınmalıdır.
2. İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerine mesleki ve teknik liseler gezdirilerek değişik meslekler hakkında bilgi sahibi olmaları sağlanmalıdır.
3. İlköğretim kademeli hale getirilmeli; “meslek yönlendirmeli ve meslek yönlendirmesiz” okullar oluşturulmalıdır.
4. Meslek yönlendirmeli okullar 10 temel programa dayalı olarak oluşturulmalıdır. Bunlar; din eğitimi orta okulu, ticaret eğitimi orta okulu, turizm eğitimi orta okulu, sağlık eğitim orta okulu, teknik eğitim orta okulu, öğretmenlik eğitimi orta okulu, bilgisayar yazılımcılığı orta

okulu, bilgisayar donanımcılığı orta okulu, kimya orta okulu, medya eğitimi orta okulu olarak belirlenmelidir.

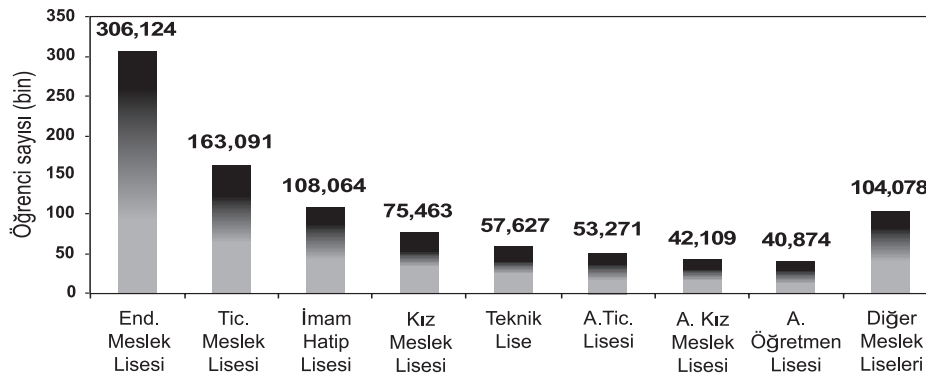
5. Meslek yönlendirmeli okullardan mezun olan öğrencilere her türlü yata ve dikey geçiş hakları tam olarak verilmelidir.
6. Meslek yönlendirmeli okullardan mesleki orta öğretime geçişte öğrencilere yıl avantajı sağlanmalı ve bu öğrenciler diğer öğrencilere göre hayata bir yıl daha önce atılabilmelidirler.

3.3.2. Orta Öğretim Düzeyinde Mesleki ve Teknik Eğitim

Mesleki ve teknik eğitim konusu özellikle orta öğretim üzerinde yoğunlaşmaktadır. Meslek edinmenin küçük yaşlardan itibaren başlaması nedeniyle orta öğretim düzeyinde gençlerin mesleğe yönlendirilmeleri büyük önem taşımaktadır.

3.3.2.1. Mesleki ve Teknik Orta Öğretimde Rakamlar

MEB, 2006 Türkiye Eğitim İstatistikleri verisine göre, Türkiye’de mesleki ve teknik eğitim orta öğretim rakamları şu şekildedir: okul sayısı 4029, okul türü sayısı 58, öğrenci sayısı 1,2 milyon; öğretmen sayısı 83 bin, öğrenci öğretmen oranı 14, genel eğitim %61 ve mesleki eğitim %39’dur.⁷ 1995 yılından 2002 yılına kadar genel liselerin sayısı meslek liselerin sayısından çok daha fazla oranda artmış ve bu artış eğilimi ise 2003 yılından itibaren duraklama ve azalma eğilimi içine girmiştir. 1995 yılından beri ihmal edilen meslek eğitimi 2002-2003 yıllarından itibaren yavaş bir yükselme eğilimi göstermeye başlamıştır. 2005-2006 yılı içinde meslek türlerine göre öğrenci sayıları Şekil 1’de görüldüğü gibidir.

Şekil 1. Meslek Liselerine Devam Eden Öğrencilerin Sayıları

Kaynak. Milli Eğitim Bakanlığı APK Daire Başkanlığı, 2005.

3.3.2.2. Okulların Yaygınlaştırılması

Mesleki ve teknik eğitim okullarının yaygınlaştırılması için çok yönlü tedbirlerin alınmasına ihtiyaç vardır. Yaygınlaştırma tek başına amaç olmamalı, yaygınlaştırma politikası “eğitim kalitesini sağlama” politikasıyla birlikte düşünülmelidir. Mesleki ve teknik eğitim okullarının yaygınlaştırılması için öncelikle il özel idarelerine görev düşmektedir. Orta öğretim kurumu açarken il özel idarelerinin ağırlığı mesleki ve teknik okullarına vermesi önem taşımaktadır. Bunun yanında özellikle büyük holdingler mesleki ve teknik eğitim kurumu açma konusunda teşvik edilmeli ve bu şekilde okul açan holdinglere okul yönetimi ve müfredatı konusunda söz sahibi olmaları sağlanmalıdır. Mesleki ve teknik eğitim okullarının yaygınlaştırılması için aşağıdaki öneriler getirilmiştir:

1. Kamu kurumlarının elinde bulunan atıl binaların bu amaçla kullanılmasına yönelik bir araştırma yapılmalıdır.
2. Özel sektör mesleki ve teknik eğitim kurumları açma açısından teşvik edilmeli ve bu okullara elektrik, su ve atölye kurma konusunda kolaylıklar getirilmelidir.
3. MEB’in mesleki ve teknik eğitimle ilgili daire başkanlıklarının bütçesi artırılmalı ve bu paraların önemli bir kısmı mevcut okulların atölye ve laboratuvar imkanlarının geliştirilmesi için kullanılmalıdır.
4. Yeni kurulacak Organize Sanayi ve Küçük Sanayi sitelerinde mesleki ve teknik eğitim okulları için arsa ayrılmalı ve okul yapma zorunluluğu getirilmelidir.

Mesleki ve teknik eğitimin yaygınlaştırılması amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı 2012 yılı hedefini %50 olarak belirlemiştir. Okullaşmada bu oran sağlansa bile eğitim kalitesi ve istihdam konusundaki sorunlar varlığını sürdürmeye devam edebilir. Bu nedenle okullaşma oranıyla birlikte eğitim kalitesi konusu üzerinde de durulmalı kaynaklar okullaşma ve kaliteye eşit oranda dağıtılmalıdır.

3.3.2.3. Mesleki Eğitim ve Teknik Eğitim Okullarının Ayrıştırılması

Orta öğretim okul ve programları genelde üç alt başlık altında ele alınır: genel eğitim, meslek eğitimi ve teknik eğitim okulları olarak. Bu rapor esas olarak meslek eğitimi ve teknik eğitim konularıyla ilgilenmektedir. Daha başlangıçta hemen belirtmek gerekmektedir ki “mesleki eğitim” ve “teknik eğitim” iki ayrı okul veya program olarak görülmek zorundadır. Türkiye’de bu iki kavram genelde birlikte ele alınmakta ve değerlendirilmektedir. Bu okulların ve programların ayrıştırılması politikaların daha net bir şekilde belirlenmesi imkânını sağlayacaktır. Dile kolay gelmesi nedeniyle “mesleki ve teknik eğitim” bir sepet içinde değerlendirilmekte, sonuçta elmayla armutlar birbirine

karışmaktadır. Teknik eğitim, temel mühendislik alanlarında yaygın olmakla birlikte bu alanlarla sınırlı değildir. Bunun dışında tarım, sağlık, beslenme, ticaret ve diğer alanlardaki eğitimlere de kız teknik okullarında olduğu gibi “teknik” eğitim adı verilebilmektedir. Denilebilir “teknik uygulamayan” hiçbir meslek yoktur. Bununla birlikte konuyu *teknik* düzeyde değil *mekanik* düzeyde ayrıştırma gereği vardır. Belki daha doğru tanımlama “mekanik eğitimidir”. Sınıflandırma sistemini *teknikleri öğretme* alanından çıkarıp, “kuvvetlerin maddeler ve hareketler üzerine etkisini inceleyen” ve aynı zamanda “makine kullanılarak gerçekleştirilen süreçleri tanımlayan” mekanik terimiyle tanımlamaya ihtiyaç vardır. Böyle bir durumda teknik eğitim, el makinelerinden atölye ve fabrika makinelerinin kullanıldığı eğitime doğru geçiş gösterecektir. Eğitim alanları “mekanik yeteneği” gerektirme ağırlığına göre yeniden tespit edilmelidir.

3.3.2.4. Mesleki ve Teknik Eğitim Konusunda Öğrencilerin Teşvik Edilmesi

Mesleki ve teknik eğitime yönelik talebin artması çeşitli özendiricilerin devreye alınmasıyla mümkün olabilir. Devletin özendirici politikalar ve uygulamalarla öğrencilerin mesleki ve teknik eğitime ilgi duymalarını sağlaması gerekmektedir. Bu çerçevede aşağıdaki taktikler uygulanabilir.

1. Mesleki ve teknik eğitim okullarının fiziki imkanları, ders araç ve gereçleriyle makine ve ekipmanlarında iyileştirmelere gidilmelidir.
2. Bu okulların bilgisayar laboratuvarları geliştirilmeli aynı zamanda tüm mesleklerin bilgisayarla olan bağlantısı kurulmalıdır.
3. Mesleki ve teknik eğitime devam eden öğrencilerin tamamına aylık belli bir miktar harçlık veya burs verilmelidir.
4. Mesleki ve teknik eğitime devam eden öğrencilerin eğitim giderlerini karşılamaya yönelik olarak her yıl eğitim dönemi başında belli bir miktar para defaten ödenmelidir.
5. Mesleki ve teknik eğitim görmek üzere köy ve kasabalardan şehirlere gelen öğrencilere ücretsiz yurt veya pansiyon imkanları sağlanmalı ve yurtların masrafları devlet tarafından karşılanmalıdır.

3.3.2.5. Mesleki Okul Olarak İmam-Hatip Liseleri

İmam-Hatip liselerinin konumu toplumumuzda bir kısım medya kuruluşları tarafından kasıtlı olarak sürekli tartışma mevkiinde tutulmuştur. Amaçlanan, insanların zihinlerini karıştırmak ve millet lehine atılacak olan olumlu adımların önüne geçmektir. İmam-Hatip liselerinin kurulma amacı ve konumu iyi belirlenirse söz konusu tartışma ve değerlendirmelerin anlamsızlığı net bir şekilde ortaya çıkar.

Geçmişte bu liselerin müfredat programları oluşturulurken normal lise müfredatı aynen alınmış ve bu derslere ilave olarak mesleğe yönelik dini derslerle takviye edilerek aydın din adamı (!) yetiştirilmek istenmiştir. Fakat halkımız bu kurumları sadece *din meslek lisesi* olarak değil, ağırlıklı olarak çocuklarının dinlerini öğrendikleri ve inançlı olarak yetiştikleri eğitim kurumları olarak görmüştür. Bu özelliği ile İmam-Hatip liseleri meslek lisesinden çok, dini eğitimin alındığı “genel lise” hüviyetinde olmuştur. Bu arada bazı öğrenciler de bir meslek olarak imam-hatipliği seçmişler, fakat okulların gelişme karakteri dini içerikli genel lise olarak kalmıştır. İmam-Hatip liselerinin eğitim içeriği bir tür “çok programlı liseye” benzer. İmam-Hatip liselerinin etrafında kopartılan fırtınanın nedeni, halkın bu okullara güvenerek rağbet etmeleri ve bu okullardan mezun olan öğrencilerin başarılı olarak üniversiteye girmeleri, çeşitli önemli pozisyonlarda görev almaya başlamalarıdır. Bunun üzerine, YÖK 1999 yılından itibaren çeşitli katsayı kısıtlamalarıyla bu okullardan mezun olan öğrencilerin yüksek öğrenim haklarını kısıtlama girişiminde bulunmuştur. Kısıtlama girişimleri özel olarak İmam-Hatiplere yönelik algılanmasın diye meslek okulları bir bütün olarak ele alınmış ve sonuçta diğer meslek okullarının mezunları da katsayı mağdurları haline gelmiştir. Bu tespitlerden sonra yaşanan sorunlar ve bunlarla ilgili önerilerimiz aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

1. Genelde meslek liseleri ve özelde İmam-Hatip liseleri üniversiteye girişte “alan dışından okullara yönelik olarak yaptıkları tercihlerde” katsayı mağduru olmakta ve çok yüksek puanlar almalarına rağmen bu okullara girememektedirler. Katsayı sınırlaması eşit yarışma koşullarını bozan ideolojik ve elitist bir kuraldır. Katsayı sınırlaması kaldırılmalı ve öğrenciler eşit koşullarda yarışa katılmalıdırlar.
2. Meslek liselerinin yönetici ve öğretmenleriyle vatandaşlar yaptıkları çok sayıda toplantı, sempozyum ve panelde katsayı mağduriyetini kınamışlar ve bu uygulamanın kaldırılmasını istemişlerdir. Kitlesel mağduriyet hiçbir şekilde sürdürülemez. Devletle vatandaşın arasını açan bu tür uygulamalar sadece bir kısım öğretim üyesinin kendilerinin inandıkları *bilimsel gerçeklere* dayandırılmaz. Önemli olan her yöne çekilebilen ve her türlü yorumlanabilen istatistiksel rakamlar değil; toplumsal barış ve devlet-millet kaynaşmasının sağlanmasıdır.
3. Mevcut uygulamada eğitim programlarını uygulama ve kaliteli öğrenci yetiştirme açısından okullar arasında önemli farklılıklar söz konusu olduğundan meslek okullarından mezun olup ÖSS’den 200 ve üzerinde puan alan öğrencilerin oranı zaten yüzde 3’ler seviyesindedir. Oysa meslek ve teknik okullardan mezun olan öğrencilerden çok daha yüksek oranda bir başarı elde edilmiş olmalıdır. Bu oranın %20’ler seviyesine çekilmesi bu okullara devam eden öğrencileri daha fazla motive edecektir.

4. Mesleki ve teknik eğitimde öğrenci başına yapılan yatırımın genel liselerdeki yatırımdan daha fazla olduğu gerçeğinden hareket ederek meslek lisesi mezunlarına üniversite kapılarını kapatmak yeteneğe veya zekaya saygısızlıktır.
5. İmam-hatip liseleri sürekli olarak kamuoyuna “meslek liseleri” olarak takdim edilmiştir. Bu takdime dayalı olarak da bir taraftan “bu kadar imam-hatip lisesine ihtiyaç var mı?” sorusu gündeme getirilmiş ve diğer taraftan da “imam-hatip lisesinin mühendislikte ne işi var?” gibi kendilerince haklı görünen itirazlar ortaya konulmuştur. Belirtilmelidir ki imam-hatip liseleri ve bir çok meslek lisesi Batı ülkelerinde görülen anlamda “meslek lisesi” değildir. Meslek eğitimi de verilen genel lise hüviyetindedir. Bu sorunun çözümü, bir taraftan imam-hatip liselerinde mesleki derslerin artırılması ve diğer taraftan ise genel liselerde vatandaşların da beklentileri doğrultusunda isteğe bağlı bazı yeni din derslerinin konulmasıdır. Örneğin; genel liselerde seçmeli olarak “Hz. Muhammed’in Hayatı”, “Kuran Meali”, “İslam Dini” gibi dersler konularak vatandaşların bu yöndeki beklentilerine karşılık verilmelidir. Yasaklamalar ve okul kapatma uygulamalarıyla beklentiler bastırılamaz.
6. Yaşanan sorun “imam-hatip liselerinin üniversiteye girmesi” değil, ailelerin çocuklarını inançlı ve dindar kişiler olarak yetiştirmeleriyle ilgilidir. Bu açıdan bakıldığında diğer meslek liselerine de en azından “Hz. Muhammed’in Hayatı” ve “İslam Dini” gibi derslerin konulması gerekir.

3.3.2.6. Teknik Lise ve Anadolu Teknik Liselerinin Konumu

İmam-hatip liselerinin dışında bir diğer mağduriyet teknik liselerde yaşanmıştır. Teknik liselerin müfredatı, genel liselerin fen kolu müfredatına ek olarak bazı meslek derslerinin eklenmesiyle oluşturulmuştur. Anadolu teknik liseleri ise 4 yıllık teknik lise eğitimine ilave olarak bir yıl İngilizce hazırlık öğretimi dâhil olmak üzere 5 yıllık eğitim veren kurumlardır. Teknik lise ve Anadolu teknik lisesi mezunlarının, mühendislik bölümlerine geçmek istemeleri durumunda, ÖSS puanının hesaplanmasında uygulanan düşük katsayı yanlışlığı nedeniyle söz konusu öğrenciler, mühendislik fakültelerini kazanamamakta normal olarak sadece iki yıllık meslek yüksekokullarına ya da kendi alanlarında yüksek öğretim veren eğitim fakültelere yerleştirilmektedirler. Teknik lise mezunlarının katsayı eşitsizliği nedeniyle mühendislik fakültelerine girememeleri bu öğrenciler, aileleri ve teknik liselerde ders veren öğretmenleri açısından bir taraftan üzüntü ve hüznün kaynağı olmuş ve diğer taraftan ise iş hayatının mesleki ve teknik olarak iyi yetişmiş öğrencilere ulaşma ve erişme imkanını ortadan kaldırmıştır.

Teknik lise mezunlarının mühendislik bölümlerine alınmaması gerektiği görüşünde olanlar, “meslek liseleri ara eleman yetiştirmek için kurulmuşlardır.

Bu okulların mezunları mühendis olursa işveren ara elemanı nereden bulacak?” görüşünü ileri sürmektedirler. Oysa bu okulların en iyi öğrencileri mühendislik fakültelerini kazanacak, mühendislik fakülteleri sonuçta herhangi bir nitelik kaybına uğramayacağı gibi bu okullardaki öğrencilerde eğer iyi olurlarsa mühendislik yollarının kendilerine açık olduğu düşüncesi yaygınlaşacaktır. Bir okuldaki öğrenciler kendilerine mühendislik kapısının açık olduğunu bilirlerse daha fazla çalışacaklar ve sonuçta o okuldaki eğitim seviyesi de yükselmiş olacaktır.

3.3.2.7. İşletmelerde Mesleki Beceri Eğitimlerinin Verilmesi

Mesleki Eğitim Kanuna göre, yirmi ve daha fazla personel çalıştıran işletmeler, çalıştırdıkları personel sayısının yüzde beşinden az, yüzde onundan fazla olmamak üzere *mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumu öğrencilerine* beceri eğitimi yaptırır. Ayrıca belirlenen oranlar işletmelerin eğitim olanakları dikkate alınarak il mesleki eğitim kurulunun teklifi ve Bakanlığın onayı ile değiştirilebilir. Kanun kapsamına giren illerde yirmi ve daha fazla personel çalıştıran işletmeler, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bölge müdürlüklerince her yıl şubat ayı içerisinde il mesleki eğitim kuruluna bildirilir. İşletmelerdeki personel sayısının tespitinde her yılın ocak ayı, yaz mevsiminde faaliyet gösteren işletmelerde temmuz ayı esas alınır. Beceri eğitimi uygulamasına da öğretim yılı başında başlanır. Kanuna göre, on ve daha fazla öğrenciye beceri eğitimi yaptıracak işletmeler bu amaçla bir *eğitim birimi* kurar. Bu birimde, yapılan eğitim için alanında ustalık yeterliğine sahip ve iş pedagojisi eğitimi almış usta öğretici veya eğitici personel görevlendirilir. İşletmelerde yapılacak meslek eğitimi programları Mesleki Eğitim Kurulunun görüşü alınarak Bakanlıkça tespit edilmektedir.

Aday Çıracak, Çıracak ve İşletmelerde Beceri Eğitimi Gören Öğrencilerin Sigorta İşlemleri Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre “aday çıracak” ve “çıracıkların” sigorta primleri sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren aday çıracıklık veya çıracıklık süresinin sona ermesi veya sözleşmenin iptaline kadar; mesleki ve teknik lise öğrencilerinin sigorta primleri ise sözleşme hükümlerine göre işletmelerde beceri eğitimine başladıkları tarihten itibaren, söz konusu eğitimin sona ermesine kadar Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ödenir.

Mesleki Eğitim Yasası’nın “işletmelerde mesleki eğitimle” ilgili maddeleri ne yazık ki çalışmamaktadır. Bunun en önemli nedeni, ülkemizde sağlıklı bir işyeri envanterinin bulunmaması ve mevcut envanterlerin de sürekli güncellenen bir yapıya sahip olmamasıdır. İşletmelerde *teknik lise* ve *meslek lisesi* öğrencilerine yönelik mesleki beceri eğitimlerinin daha sağlıklı bir şekilde verilebilmesi için aşağıdaki öneriler getirilmiştir.

1. Ülkedeki işyeri ve sanayi kuruluşlarının sürekli güncellenme özelliğine sahip bir yapı içinde tam olarak envanterinin çıkarılması ve değişik

- kurumlara bu envantere erişim hak ve yetkilerinin verilmesi.
2. İşletmelerde 20’den fazla personel çalıştırma ilkesi yerine 10 ve 10’dan fazla personel çalıştırma ilkesinin temel alınması. Çünkü 20’den fazla eleman çalıştıran işletme sayısı eğer %4 ise, 10 ve 10’dan fazla eleman çalıştıran işletmelerin oranı %80’ler düzeyindedir. İşletmeler bu kurala yakalanmamak için eleman sayılarını 18-19 gibi rakamlarda tutabilmektedirler.
 3. İşletmelere öğrenci istihdam etme yerine katılma payı verme uygulamalarından vazgeçilmesi.
 4. Öğrenci istihdam etme oranlarının asgari %5’ten %10’a çıkarılması. Böylece gönüllü ve zoraki bir uygulamadan çıkarılarak ülke kalkınmasının temel bir aracı ve politikası haline getirilmesi.
 5. Belediyelere işyeri denetimlerinde bu kuralı takip etme ve ceza verme yetkilerinin tanınması.
 6. İl kurullarının her yıl ilde 10’dan fazla personel çalıştıran işyerlerini, eğitim grubu kuran şirketlerin sayısını açıklaması ve kamuoyuna rapor vermelerinin sağlanması.
 7. Bazı işletmelerin ve hatta kamu kurumlarının kanunen ödemeleri gereken asgari ücretin %30’luk dilimini ödemedikleri bilinmektedir. Bununla ilgili denetimlerin yapılması gerekmektedir.
 8. İllerde beceri eğitimlerine katılan öğrencilerden toplu ulaşım ücretinin alınmaması.
 9. Beceri eğitimini verecek öğretmenlerle ilgili iyileştirme düzenlemelerinin yapılması.
 10. İşletmelerde istihdam edilen öğrencilerin iş kazası geçirmemeleri için tehlikeli ve ağır işlerde çalıştırılmamaları.
 11. Yasaya göre 200 ve daha fazla personel çalıştıran işletmelerin, sağlıklı bir mesleki eğitim ve kendi çalışanlarının eğitimi için eğitim birimlerini oluşturması gerekmektedir. Ancak, çoğu işletme hâlâ eğitim birimi oluşturmamıştır. Bunun yanında birçok işletmede de öğrencilerin eğitiminden sorumlu, gerekli nitelikleri taşıyan usta öğretici istihdam edilmemektedir. Bu durum, öğretim programlarına uygun eğitim yapılmasına imkan vermemektedir.⁸
 12. İşletmelerdeki mesleki eğitim konusuyla ilgili olarak bazı büyük illerdeki kurulların etkili çalışmadıkları, toplanmadıkları, eksik katılımı toplantı yaptıkları bilinmektedir. Bu açıdan bu kurulların işletmelerdeki mesleki eğitimin sorunlarını daha dikkatli takip etmelerinin sağlanması.

3.3.2.8. Eğitim Kalitesinin Güçlendirilmesi

Mesleki okullarla teknik okullarda eğitim kalitesinin yükseltilmesi acil olarak ele alınması gereken bir sorundur. Kaliteyi yükseltme; eğitim programlarının iş piyasasının beklentilerine uyarlanması, öğretmenlerin yetkinliklerinin artırılması, ders araç ve malzemeleri ile atölye ve laboratuvarların geliştirilmesi, okullardaki fiziki ortamın iyileştirilmesi kapsamında ele alınmalıdır. Kaliteyi geliştirme çalışmaları bilinçli, programlı ve bütçe tahsisi ile sonuçlara yönelik olarak gerçekleştirilmelidir.

Bölümlerin alan ve dal olarak yapılandırılması. Öğrenim süresinin dört yıla çıkarılması ve mevcut bölümlerin alan – dal olarak yeniden yapılandırılmasıyla kamuoyunun mesleki-teknik eğitim-öğretim okullarındaki yapılanmayış ilk bakışta kolay kavrayacağı bir hale getirilmesi gerekmektedir.

Program geliştirme çalışmalarına süreklilik kazandırılması. Mesleki ve teknik öğretimin ülkemizdeki üretim ve hizmet sektörünün ihtiyaçlarına, ulusal ve uluslararası meslek standartlarına, meslek alan ve dallarının gerektirdiği niteliklere ve aynı zamanda yüksek öğrenimde öğrencilere belli ölçüde başarı sağlayacak şekilde verilebilmesi için program geliştirme çalışmalarına süreklilik kazandırılması gerekmektedir. Halen MEGEP kapsamında 42 alan ve 194 eğitim dalı belirlenmiş ve bunlar için hazırlanan öğretim programları Talim Terbiye Kurulu’nun onayı alınarak uygulamaya başlanmıştır. Buradaki sorun, 194 eğitim dalına ait eğitim müfredatının sektör temsilcilerinin katılımı ile doğru ve tam sektörü temsil edecek şekilde belirlenmemiş olmasıyla ilgilidir. Sanayici ve işletmelerin bu konudaki yakınmaları devam etmektedir. 194 eğitim dalına ait ders içeriklerinin kapsamlı bir araştırmayla iş piyasasına uygunluğunun tespit ve ilan edilmesi ve gerekiyorsa bununla ilgili revizyon çalışmalarının yapılmasına ihtiyaç vardır. MEGEP kapsamında ISCED 97 Uluslararası Eğitim Sınıflandırma sistemi dikkate alınarak “alan-dal” esasına dayalı yeni eğitim programları oluşturulmuş ve buna dayalı olarak oluşturulan 5650 modülden 1110 tanesinin yazımı tamamlanmıştır.⁹

Öğrencilerin öğrenme düzeylerinin geliştirilmesi. Uzmanların bildirdiğine göre mesleki teknik eğitim okullarından mezun olan öğrencilerde katsayı uygulamasının olmaması halinde bile bu kişilerin bir yükseköğretim kurumuna yerleştirilmesi mümkün değildir. Bu okullara devam eden öğrencilerin Fen Bilgisi ve Matematik bilgilerinin oldukça yetersiz olması gerek iş hayatı ve gerekse üniversite eğitimi açısından önemli bir handikaptır. Meslek lisesi mezunlarının ÖSS sınavlarında matematik ve fen sorularındaki doğru yanıt net ortalamasının 1’in altında olduğu tespit edilmiştir.¹⁰ Bu nedenle ders programlarında bu iki dersin ağırlığı gözden geçirilmeli ve ayrıca bu derslerle ilgili yetkinlikleri artıracak diğer önlemler bir an önce alınmalıdır. Düz Liselerde başarılı olamayan öğrencilerin birinci sınıftan sonra Teknik Meslek Liselerine geçmeleri önlenmeli bu şekildeki başarısız öğrencilerin yaygın eğitim kapsamında “meslek sertifika kurslarına” devam etmeleri sağlanarak yetiştirilmeleri

ve belli bir mesleğe sahip olmaları hedef olarak alınmalıdır. Çünkü bu öğrenciler için teorik bilgiler değil, pratik beceriler ve yapabilirlik özelliği ön plana çıkarılmalıdır.

Öğretmenlerin niteliklerinin yükseltilmesi. Meslek ve teknik okullardaki önemli sorunlardan biri mevcut öğretmenlerin yeni geçilen modüler eğitim sistemine uygun olarak bilgisayar programcılığı, yabancı dil yetkinliği, son teknolojileri, son model ve yöntemleri kullanma, uluslar arası projelerde yer alma ve sahip oldukları bilgileri öğrencilerine aktarma konusunda yetersiz kalmış olmalarıdır. Okulların teknolojik araç ve gereçlerinin yetersiz olması ile bu okullara yapılan yatırımların azalmış olması sonuçta öğretmenlerin etkinliğini düşüren bir yapı ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle tüm okullarda öğretmenlerin niteliklerini artırmaya yönelik hedef odaklı programlar oluşturulmalı ve sınav sonuçlarına dayalı olarak sertifikalandırma sistemleri geliştirilmelidir. Bu çerçevede;

1. Öğretmenlerin belirli meslek modüllerinde uzmanlaşmaları sağlanmalıdır,
2. Öğretmenlerin bilgisayar yetkinlikleri artırılmalıdır,
3. Öğretmenlerin yabancı dil yetkinliği en azından bilgisayarda yabancı siteleri ziyaret edecek ve bazı bilgilere ulaşacak şekilde geliştirilmelidir.
4. Öğretmenlere projeler hazırlatılarak kendilerini yenilemeleri ve alanların dışında değişik dallara olan hakimiyetleri geliştirilmelidir.
5. Öğretmenlerin AB ülkelerindeki okulları gezip görmeleri sağlanmalı ve böylece bilgi ve görgülerini artırmaları temin edilmelidir.

İşletmelerde mesleki ve teknik eğitim uygulamalarının geliştirilmesi.

Konu, mesleki ve teknik öğretim okullarında çalışan atölye ve meslek dersleri öğretmenlerini ilgilendirmektedir. Mesleki ve teknik öğretim okullarının müfredatında “işletmelerde meslek eğitimi dersinin verilmesi” söz konusudur. Bu derslerin verilmesinde bir taraftan öğretmenler ve okul idareleri ve diğer taraftan ise öğrenciler için bazı sorunlar söz konusudur. Bunların başlıcaları aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

1. Oldukça az işletmede meslek eğitimi dersinin yapıyor olması.
2. İşletmelerde yapılan uygulamalı meslek derslerinin öğretmenlere dengeli olarak dağıtılmaması.
3. Bazı okul yöneticilerinin işletmelerde meslek eğitimi dersinin mutlaka verilmesi gereken bir ders olmadığı, okul idaresinin inisiyatifinde bu-

lunduğu, bu nedenle de bu görevin verilip verilmeyeceğine kendilerinin karar verebileceğini ifade etmeleri. ¹¹

4. İşletmelerde meslek eğitimi ders yükünün doğru belirlenememesi.
5. İşletmelerdeki mesleki eğitimin denetimi il mesleki eğitim kurullarınca yapılmaktadır, fakat bu denetimin ne ölçüde yapıldığı belirsizdir.
6. İşletmelerdeki mesleki eğitimin etkinliği iyi bir şekilde izlenememekte ve bu konuda alan araştırmasına dayalı raporlar hazırlanmamaktadır.

Atölye ve laboratuvarların iyileştirilmesi. Mesleki ve teknik öğretim okullarının önemli bir bölümünde atölye ve laboratuvarlar yetersiz durumda bulunmaktadır. Sanayide kullanılan makinelerle bu okullarda öğretim amaçlı olarak kullanılan makineler arasındaki fark önemli ölçüde açılmış bulunmaktadır. Atölye ve laboratuvar cihazlarının son model olmasa bile güncelliğini yitirmemiş olması gerekmektedir. Maliyeti yüksek olan bu donanımların sağlanması için odalardan, meslek kuruluşlarından, meslek derneklerinden ve büyük holding kuruluşlarından destekler temin edilmeli ve öğrencilerin yapma-uygulama becerileri geliştirilmelidir.

Kaynak kitap eksikliğinin giderilmesi. Mesleki ve teknik öğretim okullarında modüler eğitim sistemine geçilmekle birlikte kaynak kitap eksikliği ortaya çıkmıştır. Mevcut meslek dersleri kitaplarının modüler eğitim sistemine uygun olmaması nedeniyle öğretmenler öğrencilerine belli bir meslek dalıyla ilgili modül kitap önerisinde bulunma zorluğu çekmektedirler.

Uygulamalı ders saatlerinin artırılması. Mesleki ve teknik öğretim okullarında 10. sınıfta halen 27 saat meslek+genel öğretim ve 8 saat uygulama dersi olmak üzere 35 saatlik bir ders programı söz konusudur. Bu uygulamanın 30 saat meslek ve genel kültür ve 15 saat uygulamalı dersler olmak üzere 45 saate çıkarılmasına ihtiyaç vardır. Öte yandan 11. sınıfta ise uygulamalı ders saati 25 saate çıkarılmalıdır. 12. sınıfta öğrenciler haftanın üç günü işletmeye gittiklerinden 10. ve 11. sınıftaki uygulama derslerinin saat sayısının artırılması büyük önem taşımaktadır.

3.3.2.9. Mesleki-Teknik Eğitim Okullarından Yüksek Öğretime Geçiş

Orta öğretimden yüksek öğretime geçiş, OECD ülkelerinde farklı şekillerde yapılandırılmıştır. Bazı ülkeler “tek kanallı yapılandırmayı” tercih ederek okullar arasında yatay ve dikey geçişleri kolaylaştırırken; bazı ülkeler de “çok kanallı yapılandırmayı” tercih ederek geçişleri sınırlamışlar veya hiç izin vermemişlerdir.¹² Mesleki Eğitim ve Teknik Eğitim Okullarından (METEOK) mezun olan öğrencilerin yüksek öğretime devam etmeleri konusu ülkemizde sürekli olarak sorun alanı haline gelmiştir. Bazı üniversite öğretim üyeleri, bir kısım iş adamları dernekleri ve meslek örgütleri METEOK öğrencilerinin

yüksek öğretimin bütün branşlarına başvurularına karşı çıkarken genelde kamuoyu bu yönde bir sınırlama getirilmesine şiddetle karşı çıkmış ve öğrencilerin yeteneklerine bağlı olarak bu tür sınırlamaları hoş görmemiştir. Mesleki teknik eğitim okullarından yüksek öğretime geçişte bazı önlemlerin alınması gerekir ve bunlar aşağıdaki gibi belirlenmiştir:

1. Orta öğretimden yüksek öğretime geçişte bütün okul mezunlarına eşit fırsatlar tanınmalıdır.
2. Mesleki teknik eğitim ve meslek liseleri mezunlarının alanları ile ilgili mühendislik ve uzmanlık gerektiren üst eğitim kurumlarını tercih etmeleri halinde ek puan almalıdırlar.
3. İmam-hatip liseleri sorunun odak noktasından çıkarılmalı ve prosedürler normal meslek liseleri statüsünde sürdürülmelidir.

3.3.2.10. Mesleki Okullarda Üretilen Ürünlerin Satışı

Mesleki ve teknik eğitim kurumlarında üretilen ürünlerin satışı ve buradan ek gelir temin edilmesi üzerinde çalışılması gereken bir diğer konudur. Bu ürünlerin DÖSE mağazası veya diğer büyük mağazalarda satışı gündeme getirilebilir.

3.3.2.11. İstihdam İmkânlarının Geliştirilmesi

Mesleki ve teknik eğitim öğrencilerinin en önemli sorunlarından biri de istihdam veya kendi işyerlerini açma konusunda yaşadıkları zorluklardır. MEB’in yaptığı bir araştırmaya göre meslek liseleri mezunlarının yaklaşık yüzde 60’ı ancak ‘tanıdık’ vasıtası ile iş bulabilirken, Türkiye İş Kurumu ile iş bulanların sayısı sadece yüzde 1,3’de kalmıştır. Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı’nın (EARGED) Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Kurumları Mezunlarının İzlenmesi Projesi kapsamında yaptığı ankete göre mezun öğrencilerin, yüzde 40,87’sinin yüksekokula gitmediği, yüzde 22,87’sinin eğitim aldığı alanla ilgili bir yüksek okula sınavsız geçişle girdiği tespit edilmiştir.¹³ Mesleki ve teknik eğitim kurumlarının daha kolay istihdam edilmeleri veya kendi işyerlerini kurmaları için aşağıdaki önlemler alınabilir:

1. Meslek liselerinden mezun olan öğrencilerin ücretlerinde iyileşme yapılması için devlet kuruluşları öncülük yapabilir.
2. Mesleki ve teknik liselerden mezun olan öğrencilerin çalışma şartlarında iyileştirmeler yapılabilir.
3. Mesleki ve teknik liselerden mezun olan öğrencilerin kendi işlerini kurabilmeleri için kredi desteği sağlanabilir.

4. Kendi işlerini kuran öğrencilere vergi indirimi, sigorta primlerinde indirim gibi uygulamalara gidilebilir.
5. İşletmelere teknik alanlarda eleman istihdam ederken bu kişilerin en azından %50’sini mesleki ve teknik eğitim kurumlarından mezun olmuş olan öğrencileri istihdam etme zorunluluğu getirilebilir.

3.3.3. Yüksek Öğretim Düzeyinde Mesleki ve Teknik Eğitim

3.3.3.1. Ön Lisans Düzeyinde Mesleki ve Teknik Eğitim

Türkiye’de ön lisans düzeyinde eğitim 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun 20. maddesinde düzenlenmiştir. Bu okullar iki yıllık süre ile eğitim veren yüksekokul statüsündeki yükseköğrenim kuruluşlarıdır. Ön lisans düzeyinde mesleki ve teknik eğitim esas olarak “Meslek Yüksek Okullarında” gerçekleştirilmektedir. Halen mesleki ve teknik yüksek öğretim okulları YÖK bünyesinde ve üniversitelere bağlı bulunmaktadır. Mevcut 625 meslek yüksek okulundan sadece 490’ının faal durumda olduğu belirtilmiş, 135 meslek yüksek okulunun ise öğrenci yetersizliği nedeniyle kapalı bulunduğu ifade edilmiştir.¹⁴ Bildirildiğine göre bu okullarda (a) teknik programlar, (b) iktisadi ve idari programlar, (c) sağlık programları ve (d) denizcilik programları adı altında eğitim-öğretim yapılmaktadır.¹⁵

Okul sayıları. Ön lisans düzeyinde eğitim veren meslek yüksek okullarının, alt yapı çalışmaları tamamlanmadan ve meslek ihtiyacı analizi yapılmadan çok sayıda açılması sonuçta verimsiz ve kalitesiz bir yapı ortaya çıkarmıştır. Ülkemizde neredeyse her iki ilçeden birinde bir MYO bulunmaktadır (850 ilçeye karşılık 490 faal meslek yüksek okulu). Bunun yanında çok sayıda kapalı okulun bulunması verimsizliği açık bir şekilde göstermektedir. “Ulaşım imkanı zor olan, öğrenci kaynağı bulunmayan ilçelerde sırf o yörenin Yükseköğrenim aday öğrencileri dışarıya, uzaklara, gurbete gitmesin düşüncesiyle Yüksekokul açılmamalıdır.”¹⁶ Kapalı bulunan bu okulların açılabilmesi için dikkatli bir değerlendirme yapılarak özel sektörün eğitim alanına girmesine imkan sağlayacak yeni düzenlemelere ihtiyaç vardır. Bu sayede bir taraftan kamu kaynağı yetersizliği aşılmış olacak ve diğer taraftan eğitim rekabeti aracılığıyla eğitimin kalitesinin yükselmesine imkan hazırlanmış olacaktır.

Öğrenci sayıları. Bu okullardaki öğrenci sayısı yıllar itibariyle sürekli artış göstermiş ve 1983-2004 dönemi içinde, gerek okul gerekse öğrenci sayısı bakımından 11 kat büyümüştür. Ancak, bu olumlu gelişmelere rağmen, mesleki ve teknik eğitimdeki okullaşma oranı henüz ileri ülkeler seviyesine çıkarılamamıştır. 2004-2005 öğretim yılı itibariyle meslek yüksekokullarının örgün öğretimdeki payı % 31,5; örgün ve açık öğretimden oluşan toplam içindeki payı ise %20,4 olup çok düşük bir düzeydedir. Bu oran ileri ülkelerin çoğunda %30’un üzerinde olup Singapur’da %59, Tayvan’da %55, İsviçre’de %47, ABD’de %45’dir.¹⁷ Mesleki ve teknik mesleki yüksek öğretim okullarının öğ-

renciler tarafından tercih edilmemesinin önemli nedenleri bulunmaktadır. Bu nedenleri aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

1. Öğretim üyesi kadrolarının yetersiz ve deneyimsiz bulunması.
2. Yüksek öğretim okullarının kendi eğitim kadrolarını oluşturamamaları.
3. Öğretim üyelerinin statülerinin düşük olması. Bu okullarda doçent ve profesör seviyesinde daha az öğretim elemanının bulunması.
4. Ders programlarının iş piyasasının ihtiyaçlarıyla ilintili olmaması.
5. Okulların laboratuvar, teknik araç ve gereç bakımından yetersiz olması.
6. Yeni açılan MYO’larda gelişmiş meslek liselerinin fiziki imkan ve donanımlarından yararlanılması. Liselerdeki eğitiminin bittiği saatlerden sonra bu imkanların kullanılmaya çalışılması.
7. Mesleki ve teknik liselerden sınavsız olarak MYO’lara geçişin bu okulların değerini düşürmesi ve önemsizleştirilmesi.
8. Mezunlarının kısa dönem askerlik yapamaması.
9. İş dünyasının bu okul mezunlarını tercih etme konusunda isteksiz olmaları.
10. Teorik eğitimle pratik eğitimin bütünleştirilmemiş olması.
11. Mesleki ve teknik öğretim yüksek öğretim okullarının döner sermayelerinden bağımsız olarak dışarıya iş yapamamaları.

Son günlerde bu okul mezunlarına kısa dönem askerlik yaptırılması konusunda bazı teşebbüsler gündeme gelmiştir. Ancak, bu tür çözümler mesleki ve teknik eğitim yüksek okullarına olan ilgiyi artırmada yeterli olmayacaktır. Gençlerin asıl sorunu askerlik değil, kendilerini iyi bir şekilde yetiştirerek iş piyasasında aranan kişiler olmaktır. Askerlikten kurtulmak için meslek yüksek okullarına gelen öğrencilerin bu okullardan iş piyasasının ihtiyaç duyduğu niteliklere haiz olarak mezun olma ihtimali zayıftır. Mesleki ve teknik öğretim yüksek okullarının iyileştirilmesi üniversite bütçelerinden bu okullara aktarılacak kaynaklarla yakından ilintilidir. Yüksek öğretimde ciddi bir kaynak planlamasına ihtiyaç vardır. Üniversite bütçelerinden öğrenci başına düşen paylar açısından yüksek öğretim okulu öğrencileriyle fakülte öğrencileri arasında ciddi bir fark varsa bu durum sonuçta eğitime olumsuz bir şekilde yansıtacaktır.

Öğretim elemanları. YÖK’ün İnternet ortamında yayımlan bilgi notuna göre “2005 yılı itibariyle meslek yüksekokullarında görev yapan öğretim elemanı sayısı 5571 olup, öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı 72’dir. Bu oran Almanya’ da 5, Avustralya’ da 8, Belçika’ da 10, Hollanda’da 14, Japonya’ da 9, Kore ve ABD’ de 21, İngiltere’ de 20 ve Macaristan’ da ise 11’dir. Öğretim elemanı başına düşen öğrenci oranının sınavsız geçişin henüz uygulanmadığı 2001-2002 eğitim-öğretim yılındaki oran olan 46’ya çekilebilmesi için bugünkü mevcuda ilave olarak 3177 öğretim elemanına, bu oranın lisans programlarındaki 32 sayısına çekilebilmesi için ise 8262 öğretim elemanına daha ihtiyaç vardır.”¹⁸ Söz konusu çok sayıdaki öğretim elemanlarının tek başına devlet kaynaklarıyla karşılanması güç gözükmektedir. Bu nedenle aşağıdaki önerileri yetkililerin değerlendirmelerine sunuyoruz.

1. Mesleki ve Teknik Yüksek Okullarını açma yetkisi aynı zamanda büyük holding kuruluşlarına ve diğer özel kuruluşlara da verilmeli ve böylece bir taraftan eğitimde rekabet ve diğer taraftan kaliteyi geliştirici önlemler alınmalıdır.
2. Mesleki ve teknik yüksek okullaşma oranında “vakıf” sözcüğünün arkasına sığınmaktan vazgeçilmeli makul kâr güdüsü normal karşılanmalıdır. Liselerde özel okullaşmaya izin verilirken yüksek öğretimde özel sektörü göz ardı etme uygulamasından vazgeçilmelidir. Vakıf yapılması yerine ciddi mali yapı ve kaynak yapılması ön plana çıkarılmalı yeterliliğe sahip her kuruluşa bu konuda imkan ve fırsat sağlanmalıdır.
3. Öğretim elemanı sayısını artırmaya yönelik “hızlandırılmış öğretim elemanı” yetiştirme programları açılmalı ve yüksek lisansını yapmış olan öğrenciler iki yıllık bir yetiştirme süresinden sonra meslek yüksek okullarına öğretim görevlisi olarak atanmalıdır.

Okullaşmayı artırma projeleri ve sonuçları. Son yıllarda MYO’lardaki öğrenci sayısını artırmaya yönelik çok sayıda proje hayata geçirilmiş ve uygulamaya alınmıştır. Meslek liselerinden MYO’lara sınavsız geçiş uygulanması, II. Öğretim kontenjanlarının artırılması, vakıf üniversitelerinin MYO kurmalarına imkan sağlanması, uzaktan öğretime ağırlık verilmesi, İnternet’e dayalı eğitime başlanması ve 39 MYO’da kapasite artırımına gidilmesi bu tür tedbirler arasındadır. Bunun dışında, 2004-2005 eğitim-öğretim yılında 213.130 öğrenci açık öğretim ön lisans programlarına yerleştirilmiştir.¹⁹ Bu tedbirler okullaşmayı artırmada mevcut sınırların zorlandığını göstermektedir. Ancak asıl önemlisi program ve proje geliştirmekten çok bu program ve projelerin içeriğinin dolu, tatmin edici ve kaliteli olmasıdır. Çünkü tek başına okullaşma oranını artırmak da bir çözüm sağlayamayacaktır. Nicelik nitelikle birlikte olursa anlamlılık kazanır. Bu okulların istenen sonucu vermesi eğitim programlarının içeriği, kalitesi, öğretim üyelerinin niteliği, laboratuvar imkanları, programların iş hayatının beklentilerine uygun olarak düzenlenmesi ve mezunlarının kolay ve iyi iş bulmalarıyla mümkün olacaktır.

Mesleki ve teknik eğitimi geliştirme projeleri. Meslek yüksek okulları düzeyinde eğitimi ve öğrenci kalitesini geliştirmeye yönelik olarak bugüne kadar bir kısmı dış destekli olmak üzere çeşitli projeler uygulamaya konmuştur. YÖK bilgi notuna göre bu projelerden bazıları aşağıdaki gibidir:²⁰

Birinci Endüstriyel Eğitim Projesi. 1985 yılında 32,7 milyon ABD Doları Dünya Bankası Kredisi ve 5,1 milyon ABD Doları tutarındaki T.C. Hükümeti katkısı ile toplam 37,8 milyon ABD Doları kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu proje kapsamına alınan 8 MYO’da yeniden yapılanmaya gidilmiş, programlar geliştirilmiş, öğretim elemanlarının sayıları artırılarak bunlardan 199’u yurtdışında eğitilmiş ve MYO laboratuvarları en son teknolojiyi içeren teçhizatla donatılmıştır.

İkinci Endüstriyel Eğitim Projesi. 1989 yılında Dünya Bankası kaynaklarında sağlanan 105,8 milyon ABD Doları tutarındaki kredi ile başlatılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından 50 milyon ABD Doları tutarındaki inşaat harcamaları taahhüt edilen 23 MYO’nun fiziksel imkânları, program bazında hazırlanan standart tasarım ilkeleri doğrultusunda projelendirilmiş ve inşaatlar tamamlanmıştır. Bu proje kapsamında bulunan MYO’ların atölye ve laboratuvarları, son teknolojiye sahip teçhizat ile donatılmıştır. Bu okulların kadroları genişletilmiş ve 533 öğretim elemanı yurtdışında eğitilmiştir.

Program Geliştirme Çalışmaları. Meslek Yüksek Okullarındaki eğitim programlarını geliştirmek amacıyla çeşitli projeler yürürlüğe alınmıştır. 2002-03 öğretim yılında “Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi” adı altında öğrencilerin %70’ini kapsayan 15 program seçilmiş, eşdeğer veya benzer diğer programlar ile ilişkilendirmeye dayalı çalışmalar yapılmıştır. 15 MYO’nun eğitim programı 1000 adet bastırılarak kitap ve CD biçiminde MYO ve ilişkilendirilen MTOÖ okullarına gönderilmiştir. Meslek Yüksekokulu - Mesleki Teknik Orta Öğretim program bütünlüğünü sağlamaya yönelik olarak MYO programlarının geliştirilmesi, MYO Programları ile MTOÖ Alan-Kol-Bölümlerin Uyumlaştırılması, Dikey Geçiş Sınavı Program Bütünlüğünü sağlamaya yönelik çalışmalar yapılmıştır.

Diğer Projeler: Yine YÖK bilgi notuna göre MYO’lardaki eğitimi geliştirmeye yönelik yapılan diğer çalışmalar şunlardır:²¹ (a) Meslek Yüksekokulları Koordinatörlüğü kurulmuştur. MEYOK’lar üniversitelerde MYO’larla ilgili her türlü kararların alınması ve oluşturulması için üniversite senatosuna teklifte bulunabilmektedir. (b) Gelişme potansiyeli yüksek 26 MYO’ya 2002 yılı için bütçeden 8 trilyonluk bir kaynak ayrılarak özellikle atölye ve laboratuvarları geliştirilmiştir. Aynı proje ile 2003 yılında 16 MYO için bütçelerine toplam 5 trilyon, 2004 yılında 16 MYO için bütçelerine toplam 4,5 trilyon, 2005 yılı için ise yine 16 MYO bütçesine toplam 3,4 trilyon konmuştur. (c) Tüm MYO’ların web siteleri oluşturulmuştur. (ç) Proje Başkanlığı olarak birçok kitapçık ve yönetmelik hazırlanmış, bazı kılavuzların da hazırlanmasına katkıda bulunulmuştur. Ayrıca sınavsız geçiş sistemini tanıtmak amacıyla çeşitli bölgesel

toplantılar düzenlenmiştir. (d) Meslek yüksekokullarının mevcut durumu, gelişimi için yapılması gerekenler, sorunlar ve çözüm yollarını belirleyebilmek amacıyla; Yükseköğretim Kurulu Endüstriyel Eğitim Projesi Başkanlığı’nın girişimleri ile 26-28 Kasım 2004 tarihleri arasında I.Ulusal Meslek Yüksekokulları Müdürler Toplantısı düzenlenmiştir.

Dikey geçiş. Meslek yüksekokulları ile açık öğretim ön lisans programlarını başarı ile tamamlamış öğrencilerin, bitirdikleri alanla ilgili örgün öğretim ve açık öğretim lisans programlarına dikey geçiş yapabilmeleri söz konusudur. Ancak bu öğrencilerin %10 kadarına dikey geçiş imkânı sağlanmıştır. Bu oranın en az %20’ler seviyesine çekilmesine ihtiyaç vardır. Böylece başarılı daha fazla öğrenci lisans programlarına devam etme imkânına sahip olacaktır. Konu YÖK’ü ve üniversiteleri ilgilendirmektedir. Bu oranın %20’lere çekilmesi bu okullara yönelik motivasyonu artıracaktır. İki Yıllık Meslek Yüksek Okullarından 4 Yıllık Açık Öğretim Bölümlerinin 3. Sınıflarına doğrudan dikey geçiş yapabilecek bölümler lise öğrencilerinin önemli bir bölümü tarafından bilinmemektedir. Üniversite tercihleri sırasında öğrencilerin daha bilinçli bir şekilde eğitilmelerine ihtiyaç vardır. Öğrenciler, dikey geçiş ile kayıt yaptırarak bölümü bitirdikten sonra, hem iki yıllık MYO ön lisans diplomasına hem de bitirilen 4 yıllık bölümün lisans diplomasına sahip olmaktadır. Ancak önemli olan 4 yıllık lisans eğitimini bitirmek değil, öğrencilerin bilgi ve becerilerinin artırılması ve iş piyasasında kolay iş bulabilmeleridir. Bu nedenle, bu öğrencilere de işyerlerinde staj yapma zorunluluğu getirilmeli yetkinlik ve becerileri artırılmalıdır.

İyileştirme önerileri. Mesleki ve teknik yüksek öğretim okullarında eğitim kalitesinin düşük olmasına yol açan pek çok faktörden söz edilmişti. Bu faktörler bir taraftan öğrencilerin iki yılda bitmesi gereken bu okulları 3-4 yıl gibi uzun sürelerde bitirmelerine neden olmakta ve diğer taraftan ise bu okullardan mezun olduktan sonra büyük oranda işsiz kalmaları sonucunu doğurmaktadır. Bu okullardaki eğitimin iyileştirilmesi için acil olarak aşağıdaki önlemler alınabilir:

1. *Sınavsız geçişin önlenmesi.*

- a. 2002-2003 öğretim yılında başlatılan meslek liselerinden MYO'lara sınavsız geçiş uygulamasının kaldırılarak yeni bir düzenleme yapılması. Geçişlerin mesleki eğitim yeterliliği veya *mesleki eğitim sınavıyla* yapılması.
- b. Mesleki eğitim sınavında başarılı olamayan öğrencilerin sertifikasyon kurslarına yönlendirilerek bir meslek sahibi olmalarının telkin edilmesi.
- c. Meslek liselerinden sadece belli bir başarı puanını tutturan öğrencilerin MYO'lara sınavsız geçiş yapabilmelerinin sağlanması.

- d. Ortaöğretimden meslek yüksekokuluna gelen öğrenci niteliğinin, eğitim düzeyini belirleyen en önemli etken olması nedeniyle belirli temel ders puanlarının temel alınması.

2. Staj imkânlarının artırılması.

- a. MYO öğrencilerinin sanayide uygulama ve staj yapma imkânlarının geliştirilmesi. Bunun için YÖK bünyesinde gerekli düzenlemelerin yapılması ve stajların yasal bir zemine oturtulması. “2005 yılının Mayıs ayında, Yükseköğretim Öğrencilerinin Yurtiçi ve Yurtdışı Staj Kanunu Tasarısı üzerinde çalışmalar yapılarak gerekli düzeltmeler yapılmış ve taslak Endüstriyel Eğitim Projesi Başkanlığı tarafından Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı’na sunulmuştur.”²²
- b. Stajların göstermelik olmaktan çıkarılması için gerekli tedbirlerin alınması ve staj sonunda beceri kazanma sınavı yapılarak staj raporunun buna göre düzenlenmesi.
- c. Stajların işle ilgili konularda en az bir yıl gibi uzun bir süreyi kapsaması. Bu süre içinde öğrencinin sigorta primlerinin devlet tarafından ödenmesi. Bu şekilde stajyer öğrenci çalıştıracak firmalara kredi faiz desteğinden yararlanmada öncelik verilmesi.
- d. Öğrencilere staj yeri bulma konusunda plan ve programlar geliştirilmeli bu konu tek başına öğrencilerin kendilerine bırakılmamalıdır.

3. Üniversite-sanayi işbirliği.

- a. MYO ile OSB’ler ve KSS’ler arasında etkin bir işbirliğinin yapılması. Meslek yüksek okullarının kendi bölgelerindeki OSB ve KSS’lerde ihtiyaç duyulan işgücünün özelliklerini belirleyici çalışmalar ve araştırmalar yapmaları.
- b. MYO’ların İl İstihdam ve İl Mesleki Eğitim Kurulları ile yılda iki kez bir araya gelerek eğitim programlarının içeriklerini gözden geçirmeleri ve iş hayatına uygunluğu açısından bir denetim ve mutabakat sergilemeleri.
- c. MYO’ların sanayiye yönelik hizmet içi eğitim programları düzenleyerek bu programlardan öğretim üyelerine ek gelir temin edebilmeleri.
- d. MYO’ların sanayiye ARGE çalışmalarında destek olmaları.
- e. MYO’ların OSB’ler ve KSS’lere yönelik üretim, pazarlama ve kalite geliştirme çalışmalarında destek olması.

4. *Öğretim kadrosu.*

- a. MYO’ların öğretim elemanı kadrolarının çıkarılması ve boş kadro bulunmaması.
- b. MYO’lara yönelik *öğretim görevlisi* yetiştirme programlarının başlatılması ve belli bir deneyime sahip eser sahibi kişilerin hızlandırılmış doktora programlarından geçirilmeleri.
- c. MYO’lardan belirli koşulları taşıyanlara yüksek lisans ve doktora programı açma izni verilerek kendi öğretim üyelerini kendilerinin yetiştirmelerinin sağlanması.
- d. Sadece MYO’larda istihdam edilmek üzere yurtdışına gönderilen öğrenciler arasından özel bir kontenjan ayrılması.
- e. MYO’larda görev yapan öğretim elemanlarına döner sermaye çerçevesinde yaptıkları projelerden daha fazla katkı payı ödenmesine ilişkin gereken yasal düzenlemelerin Maliye Bakanlığı tarafından yapılması.
- f. İlçelerdeki meslek yüksekokullarına öğretim elemanlarının rağbet etmedikleri gerçeği gözönünde bulundurularak buralarda görev yapacak öğretim elemanlarına teşvik edici düzenlemeler yapılmalıdır. Doktoralı öğretim elemanlarının ilçelerdeki yüksekokullara gitmelerini sağlayacak tedbirler alınmalıdır.
- g. İlçelerdeki meslek yüksek okulları bilgisayar, kütüphane, yazılım ve laboratuvar imkânları açısından zenginleştirilerek öğretim elemanları açısından cazip hale getirilmelidir.
- h. İlçelerdeki meslek yüksekokullarının öğretim elemanlarına lojman imkânı sağlanarak öğretim elemanlarının bu okullara gitmeleri için yeni teşvikler oluşturulmalıdır.

5. *Ders programlarının iyileştirilmesi.*

- a. MYO’ların meslek liselerinin müfredatlarını tekrar eder konumdan çıkarılarak, daha ileri düzeyde eğitim veren bir konuma getirilmesi.
- b. Ders programlarında uygulamaya ve iş hayatındaki pratiklere ağırlık verilmesi.
- c. Öğrencilerin eğitimlerini en geç üç yılda bitirmelerinin sağlanması.

6. *Okul sayıları.*

- a. Faal olmayan MYO’ların özel sektöre devredilmesi, öğrenci sayısı az ve programları yerel ihtiyaçları karşılamaktan uzak olan MYO’lar coğrafi

yakınlıklar dikkate alınarak diğer MYO’larla birleştirilmesi.

- b. Okul ve öğrenci ihtiyacı için meslek ihtiyaç araştırma ve analizlerinin yapılması.

7. *Donanım ve laboratuvarlar.*

- a. MYO’ların bilgisayar laboratuvarları, iletişim teknolojileri ve diğer teknik laboratuvarlarla güçlendirilmesi ve bu laboratuvarların ders amaçlı olarak değil proje geliştirme ve üretme amaçlı olarak kullanılmasının sağlanması.
- b. MYO’ların fiziki mekan, kütüphane ve sosyal yaşam alanları açısından geliştirilerek cazip eğitim yerleri haline getirilmesi.

8. *Okulların yeniden farklı bir bakış açısıyla sınıflandırılması.*

- a. Mevcut MYO’ların “Meslek Yüksek Okulları” ve “Teknik Yüksek Okulları” adı altında iki ayrı kategori halinde yeniden örgütlenmesi. Me-kaniğe ve imalata yönelik konu ve branşların teknik meslek yüksek okullarında toplanması.
- b. Teknik yüksek okullarında sanayi ağırlıklı eğitim verilmesi.

9. *Dikey geçişler.*

- a. Dikey geçişlerde dört yıllık fakültelerin MYO’lar için daha fazla kontenjan ayırması. Fakülte düzeyinde her fakülte mevcut öğrenci profiline %20’si kadar kontenjan ayırması.
- b. Dikey geçişlerde fakültelerin getirdikleri intibak derslerinin kontrol ve denetim altında tutulması. Öğrenciye gereksiz yere ek yükler getirilmemesi. Öğrencilerin uzmanlık alanlarında derinleşmesine öncelik verilmesi.
- c. Dikey geçiş yapılabilen üniversite ve bölümlerin sınırlı olmaması. Açılacak hazırlık sınıfları çerçevesinde bu alanların genişletilmesi.

10. *Öğrencilere sunulan imkânların artırılması.*

- a. Özellikle büyük şehirlerden gelip ilçelerde bir MYO’da okumak durumunda kalan öğrencilerde uyum ve intibak sorunlarının olduğu bildirilmiştir. Bu nedenle, okul tercihlerinde öğrencilerin sağlıklı bir şekilde bilgilendirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.
- b. Kentten ilçeye gelen öğrencilerde kiralık ev, pansiyon ve yurt bulma sorunları ortaya çıkabilmekte ve bu öğrenciler yerel imkanları dar olan ilçelerde hayal kırıklığına uğrayarak okullarını terk edebilmektedirler.

Bu nedenle, meslek yüksek okulu açılan kent ve ilçelerde öğrencilerin sosyal, kültürel, sportif ihtiyaçları da göz önünde bulundurulmalıdır.

- c. Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu MYO’ların bulunduğu ilçelerde kız ve erkek öğrencileri için yeni yurtlar açmalıdır.
- d. Öğrencilere yönelik eğlenme ve dinlenme imkanları yaratılmalı bu çerçevede hem dillerini geliştirmelerine hem de bilgisayar yetkinliklerini geliştirmelerine imkan sağlayacak sinema, tiyatro ve diğer kültürel etkinlik merkezleri açılmalıdır. Tek başına dört duvardan oluşan bir MYO öğrencileri hayal kırıklığına uğratmakta ve onların psikolojilerini bozan bir işlev görmektedir.

11. Mezunların izlenmesi.

- a. MYO’ların vermiş oldukları mezunların izlenmesine ve iş bulma durumlarının takip edilmesine yönelik bir sistem kurulması ve böylece sistemin etkinliğinin araştırılması.
- b. İş bulma kolaylığı olan dalların belirlenmesi ve bu dallarda her yıl istihdam edilen öğrencilerin araştırılması.
- c. Mezunların istihdamının sağlanması için ticaret ve sanayi odaları, iş dünyası dernekleri ve diğer meslek örgütleriyle işbirliği yapılması.

12. Öğrencilerin sigorta kapsamına alınması.

- a. Meslek yüksek okullarında okuyan öğrencilerin sigorta kapsamına alınması.
- b. MYO’lardaki eğitimin cazip hale gelmesi için öğrencilerin sigorta kapsamına alınarak sigortalarının okul hayatları boyunca sürdürülmesi.

13. Sigorta prim muafiyeti.

- a. İşverenlere, çalıştırdıkları meslek yüksek okulu mezunlarının yüzde 50’sini geçmemek üzere, sigorta prim muafiyeti tanınması.
- b. İşverenlere çalıştırdıkları meslek yüksek okulu stajyerlerinin tamamı için sigorta prim muafiyeti tanınması.

3.3.3.2. Lisans Düzeyinde Mesleki ve Teknik Eğitim

Lisans düzeyinde mesleki ve teknik eğitimi iki başlıkta ele almak gerekmektedir. Birinci bölümü Meslek Yüksek Okullarının devamı çerçevesinde ve ikincisi ise diğer alanlarda meslek eğitimi veren fakülteler açısından. Çoğunlukla birinci konu üzerinde odaklanılmasına karşın, fakülte eğitimi gören öğrencile-

rin de mesleki ve teknik eğitim konularıyla ilgili ciddi problemleri bulunmaktadır ki bunlar günlük hayatta mesleki ve teknik eğitimden bağımsız olarak üniversite ve yüksek öğretim sorunlarının arasında kaybolup gitmektedir.

Lisans Düzeyinde Uygulamalı Teknik Bilimler Fakültelerinin Kurulması.

Yükseköğretim Kurulu, 11 Temmuz 2007 tarihli Genel Kurul Toplantısında 23 üniversitede Uygulamalı Teknik Bilimler Fakültesinin kurulması ve iki üniversitedeki Teknik Eğitim Fakültesinin işlevini sürdürmesi kararlaştırmıştır.²³ Bu yeni uygulamayla meslek lisesi çıkışlılara, alanlarının devamı niteliğinde 4 yıllık lisans programlarında okuma imkânı verilmesi amaçlanmaktadır. Bununun hem olumlu hem de olumsuz yönleri bulunmaktadır. Bu uygulama meslek lisesi çıkışlıların diğer fakültelere girmesini önlemeye yönelik olduğu ölçüde olumsuz, fakat öğrencilere fakülte eğitiminde yeni bir kapı aralması olarak uygulandığı ölçüde de olumlu olarak değerlendirilebilir. Öte yandan bu uygulamayla MYO çıkışlılara, 2+2 yıl eğitim görerek (lisans eğitimini tamamlama) fırsatı da getirilmek istenmektedir. Uygulamalı Teknik Bilimler Fakülteleri ile iş dünyasının taleplerine uygun nitelikte, lisans düzeyinde eleman yetiştirmek üzere, uygulama ağırlıklı eğitim yapılması hedeflenmektedir. Halen teknik eğitim fakültesi olarak eğitim yapan kurumların yeni yapıya dönüştürülmeleri ve bunlara ilave olarak, aynı isimle 6 yeni fakültenin açılması, ilgili kararın yasalaşmasından sonra gerçekleşeceği bildirilmiştir.

Teknik Eğitim Fakültelerinin Yeniden Yapılandırılması. Kendisi de bir teknik öğretmen olan Yağcızeybek’e göre teknik eğitim fakülteleri mevcut haliyle meslek liselerine öğretmen sağlayan bir kurum olmaktan çıkmış ve bu fakültelerden mezun olan öğrenciler büyük ölçüde mağdur olan kişiler haline gelmeye başlamışlardır. Bu çerçevede kendisi sorunları ve çözüm önerilerini şu şekilde sıralamıştır:

Türkiye’de meslek dersleri öğretmenleri, mesleki ve teknik eğitim fakültelerinde lisans programlarıyla eğitilir. Lisans programları fakültelerin sınıf ve laboratuvar ve atölyelerinde uygulanır. Günümüzde sayıları 20’yi aşan Teknik Eğitim Fakültesi mezunlarının %5 gibi çok az bir kısmı Milli Eğitim Bakanlığı tarafında öğretmen olarak istihdam edilmektedir. Geri kalan %95’lik büyük bölüm, endüstriye ve iş piyasasına yönelik yetiştirilmedikleri için endüstride iş bulamamakta, bulabilenler ise bir unvan almakta güçlük çekmektedirler. Bütün bu nedenler, Teknik Eğitim Fakültelerinde yeni bir yapılanmaya gitmeyi zorunlu kılmaktadır. Bunun için bu fakültelerdeki programların endüstri ve iş piyasasına eleman yetiştirecek şekilde hazırlanması, bu programları bitirip de meslek öğretmeni olmak isteyenlere, gerekirse belirli bir süre endüstride çalışmış olma koşulu da getirilerek, pedagojik formasyonun verilmek suretiyle öğretmen olabilmeleri sağlanmalıdır.

YÖK son kararıyla bu yönde bazı adımlar atılmış olmakla birlikte bu adımların okullara ne gibi fayda getireceği, ders programlarının içeriğinin değiştirilmesinin yanında diğer tedbirlerin alınıp alınmayacağı ancak zaman içinde değerlendirilebilecektir.

Lisans Düzeyinde Geleneksel Mesleki ve Teknik Eğitim Uygulamaları.

Lisans Düzeyinde Geleneksel Mesleki ve Teknik Eğitim Uygulamaları. Lisans düzeyinde mesleki ve teknik eğitim ayrıca ele alınması gereken bir konudur. Yetkililer, dikkatlerini büyük ölçüde orta öğretim ve ön lisans düzeyinde odaklaştırmalarına karşılık YÖK’ün lisans ve lisans sonrasında gerçekleştirilen mesleki ve teknik eğitim konularını, meslek unvanı kullanma koşullarını gözden geçirmesi gerekmektedir. Bu konuda yaşanan sorunlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Mesleki unvan kullanma sorunu. Meslek Unvan Kullanma Kanunu gibi bir yasanın olmaması nedeniyle üniversite eğitim görmüş bir çok insan belli bir meslek unvanını kullanamamaktadır. Örneğin; işletmeciliğin, maliyeciliğin, bilgisayar yazılımcılığının, donanımcılığının bir meslek olup olmadığı, iktisatçının niçin “teknik meslek” grubunda değerlendirildiğinin belli kriterlere bağlanarak sonuçlandırılması gerekmektedir. Bugün üniversitelerden mezun olan çok sayıda genç kendisinin hangi mesleğe yönelik olarak geliştiğini bilememektedir.

Yüksek okulların mesleki eğitim çerçevesinin belirginleştirilmesi. Ülkemizde yıllardır devam eden yüksek öğretimdeki mesleki eğitim karmaşası bir türlü çözülememiştir. Tek başına iktisat fakültesinin işletme eğitimi vermesi, siyasal bilgiler fakültelerinin işletme eğitimi vermeleri sonuçta öğrencilerin kendilerini tanımlarken “İktisat Fakültesi, işletme bölümü mezunuyum” gibi garip tanımlamalar yapmalarına neden olmaktadır. Bu öğrenciler hem ağırlıklı olarak iktisat hem de belli ölçüde işletme eğitimi alarak garip bir mesleki yapılanma içinde yetişmektedirler. Buna benzer eğitim karmaşaları diğer alanlarda da söz konusudur. YÖK’ün mesleki ve teknik açıdan bu tür karmaşaları ortadan kaldırarak okulları bir taraftan eğitim kristalizasyonu ve diğer taraftan ise bilinçli ve tercihli olarak karma yapılar içinde düzenleyecek yeni tedbirleri bir an önce alması gerekmektedir.

Ana dal ve yan dal uygulamalarının disipline edilmesi. Son yıllarda üniversiteler ana dal ve yan dal uygulamasına geçerek başarılı öğrencilere birden fazla dalda meslek edinme imkanı açmışlardır. Bu uygulama maalesef kritersiz ve disiplinsiz bir şekilde uygulanmaktadır. Bir öğrencinin hem işletmeci, hem hukukçu veya hem işletmeci hem biyolog olması gibi garip durumlar ortaya çıkmaktadır. Bu uygulamada öğrenciler, ana dal ve yan dal uğruna asıl disiplinlerini ihmal etmekte ve her iki disiplinde veya meslek branşında çeyrek insan olarak yetişmektedirler. Ana dal ve yan dal uygulamaları devam edilen meslek dalını ihmal etmeyecek seviyede veya okul bittikten sonra uygulanmalıdır. Çoklu disiplinler eğitim; meslek edinme ve bir mesleğin bilgi, beceri ve davranışlarını kazanma sürecini sulandırmamalıdır.

Lisans öğrencilerine zorunlu staj yaptırılması. Üniversite öğrencilerinin kendi mesleklerinde iyi yetişebilmeleri için gerçek anlamda staj yapmaları veya iş hayatında çalıştıkları yarım günlük süreleri belli sayıda krediye saydırabilme-

leri için yeni imkanlar araştırılmalıdır. Amaç dört yıllık üniversiteden mezun olmak değil, söz konusu meslekte işe hakim olacak ölçüde bilgi, beceri ve yetenekle donanmak olmalıdır. Mevcut göstermelik staj yapısı terk edilmeli onun yerine akredite kurumların yapacağı mesleki yeterlilik sınavlarıyla desteklenmiş, ciddi yetenek ve beceri geliştirme pratiklerine geçilmelidir.

Araştırma üniversiteleriyle eğitim üniversitelerinin ayrıştırılması. Bilim adamı olacak, üst düzeyde yetişerek yurt dışı imkanlarından yararlanacak veya araştırma laboratuvarlarında araştırmacı olarak çalışacak öğrencilerin daha yüksek puanlarla araştırma üniversitelerine başvurmaları ve diğer öğrencilerin ise meslek insanı olarak kendi branşlarında iyi yetişmeleri için üniversite sistemi gözden geçirilmelidir. Halen genel insan tipi üreten üniversitelerimiz ne yazık ki sanayinin ve iş hayatının aradığı insan tipini üretmekten uzak gözükmektedir. Bunun en önemli nedeni sanayi ile üniversiteler arasında kurumsal işbirliği sistemlerinin kurulamamasıdır. Üniversiteler öğrencilerini %80 oranında teorik bilgilerle değil; pratik, iş hayatında uygulanabilecek ve kullanılacak bilgilerle donatmalıdır.

Üniversite – atölye ilişkisi. Günümüzde üniversiteler öğrencilerini masa başında veya bilgisayar başında çalışacak kişiler olarak programlamaktadır. Oysa iş hayatı, iş tulumunu giyip makinenin başında çalışacak mühendislere ve işletmecilere ihtiyaç duymaktadır. Bunun gerçekleşebilmesi için üniversite eğitiminin en az dörtte birlik bir bölümünün atölye, işletme ortamında gerçekleştirilmesine ihtiyaç vardır. Üniversitelerdeki genel kültür derslerinin sayısının azaltılıp uygulamalı meslek derslerinin artırılmasına şiddetle ihtiyaç duyulmaktadır.

Üniversite ders programlarının yeterliliği. Günümüzde üniversiteler ders programlarının yeterliliğini gelişmiş ülke üniversitelerinin ders programlarıyla karşılaştırarak belirlemektedirler. Bu bir dereceye kadar makul ve geçerli bir yaklaşım olarak kabul edilebilir. Fakat bu faktörün yanında belki asıl dikkat edilmesi gereken konu, programdaki derslerin iş hayatının ihtiyacına ne ölçüde cevap verebildiğidir. Her ana bilim dalı ve diğer bilim dalları kendi iş çevresini tanımlamalı ve ders programlarını oluştururken iş çevresinin ilgili ve yetkilileriyle toplantılar yaparak ders programlarını birlikte oluşturmalarıdır.

Öğretim üyelerinin işletmelerle sözleşmeli olarak çalışması. Öğrencilerin işletmelerde ciddi bir staj yapmaları aynı zamanda öğretim üyelerinin işletmelerle ilişki içinde olmalarına bağlıdır. İş hayatıyla yakından ilgili tüm alanlarda her öğretim üyesine belli bir işletmeyle sözleşme yapma, o işletmeye destek verme konusunda düzenlemeler yapılmalı ve öğretim üyesi kazancını sadece devletten değil, aynı zamanda destek verdiği işletmelerden kazanabilmelidir. Destek vermeyen öğretim üyesinin kazancı da düşük kalmalıdır.

Lisans mezunlarına sertifikasyon sınavlarının uygulanması. Mesleki ve teknik eğitimde “yeterlilik” konusu gündeme geldiğinde bunun artık diplomayla belirlenemeyeceği herkes tarafından bilinen ve dile getirilen bir gerçek oldu-

ğunu görmekteyiz. Üniversitelerimiz, fakültelerimiz kendi branşlarında artık kütleli olarak öğrenciler mezun etmektedirler. Açık öğretim fakültelerinin mezunları yüz binlerle ifade edilmektedir. Bu öğrencilerin hepsi sonuçta işletmelerin kapısına dayanmakta ve iş talep etmektedirler. Mezun olan bu öğrencilerin ancak %2 kadarı istenen kalifikasyona sahiptir. Yönetici ve işletmecilerin bu öğrencileri adaylar arasından tespit edip işe almaları çok zor olmakta ve alınanlardan da çoğunlukla tatminsiz olunmaktadır. YÖK’ün acil olarak belirli meslek branşlarında TUS benzeri sınavları devreye alması gerekmektedir. Örneğin İşletmecilik Mesleki Yeterlilik Sınavı, Elektrik Mühendisliği Mesleki Yeterlilik Sınavı, Bilgisayar Programcılığı Mesleki Yeterlilik Sınavı gibi... Bu sınavlar lisans sonrası olgunluk değerlendirmesi olarak görülebilir. Sınavlar akademik hayata hazırlama anlamında değil, pratik hayata hazırlığı belirleme anlamında yapılmalıdır. Çünkü zaten ALES sınavları akademik hayata hazırlanmayı belirleyici niteliktedir. Fakat bu konudaki eksiklik hayata bırakılan milyonlarca üniversite gencin iş yerlerinde çalışma bilgi, görgü ve yeterliliğine ne ölçüde sahip olduklarıyla ilgilidir.

Mesleki yeterliliği artırmaya yönelik dış ülke gezi ve eğitimleri. AB programlarından Sokrat eğitim programı çerçevesinde öğrencilerin mesleki yeterliliklerini artırmaya yönelik dış gezileri ve dış ülkelerde belli sayıda kredi doldurmaları önem kazanmış olan bir konudur. Üniversite ve fakültelerin bu konudaki performansları çoğunlukla zayıftır. Bunun nedeni öğrencilerin ailelerine gelen yükler, yöneticilerin yurt dışına giden öğrencilerle ilgilenmemeleri ve onları orada yalnız bırakmaları, yöneticilerin dış gezi ve dış temas eksiklikleri ve bu konuda çok iyi örgütlenememiş olmalarıdır.

Lisans düzeyinde mesleki ve teknik eğitimin iyileştirilmesine yönelik öneriler ve değerlendirmeler daha da geliştirilebilir. Bu konu Milli Eğitim Bakanlığının alanı dışındadır ve esasen YÖK’ü ve Üniversite rektörlüklerini ilgilendirmektedir. Mesleki ve teknik alandaki iyileştirmeler bütüncül bir paket halinde ele alınmalı ve hemen her alanda yenilikçi, kaliteli ve sürdürülebilir uygulamalar ortaya konulmalıdır.

4. SONUÇLAR

Mesleki ve teknik eğitime ilişkin olarak hazırlanan bu kısa rapordan önem verilen noktaları bir daha belirtmek gerekirse ana başlıklarla şu konulara vurgu yapabiliriz.

Bakanlığın mesleki eğitimin çerçevesini yeniden belirlemesi. Mesleki ve teknik eğitim artık bütüncül bir yaklaşımla ele alınmak zorundadır. Meslek eğitimiyle fabrikalarda mekanik ağırlıklı olarak çalışacak kişilere yönelik eğitim birbirinden ayrılmalı devlet memurluğundaki Genel İdari Hizmetler ve Teknik Hizmetler yapılanmasını temel alan yeni bir yaklaşım getirilmelidir. Bu yaklaşım aynı zamanda bakanlığın teşkilat yapılanmasına da temel oluşturmalıdır. *Yaygın eğitimde mesleki eğitim.* Mesleki eğitim; yaygın eğitim kapsamında da desteklenmeli ve yaygın eğitim, dezavantajlı tüm gruplar için alternatif çözüm yolları sunan bir başka yapı olarak görülmelidir. Bu çerçevede; (a) okumayan ve yetişkin hale gelip evlerinde oturan genç kızların, (b) okur yazar olmayan evli kadınların, (c) ilk ve orta öğretimden ayrılan erkeklerin, (ç) ilköğretimi bitirip orta öğretime devam etmeyen gençlerin, (d) orta öğretimi bitirip üniversiteye giremeyen gençlerin, (e) üniversiteyi bitirip iş bulamayan veya bitirdiği fakülteyi veya dalını beğenmeyen gençlerin başvuracakları veya yararlanacakları yeni bir fırsat kapısı olarak görülmelidir. Yaygın eğitim uygulamaları sistematize edilmeli, tüm çalışmalar MEB’in bilgisi ve koordinatörlüğünde sürdürülerek verimsiz çalışma ortamı yaratılmamalıdır. Ayrıca yaygın eğitim çerçevesinde AB’nin Leonardo Vinci destek programlarına katılım artırılmalı bu konuda genel bir bilinçlilik temin edilmelidir. Yaygın mesleki eğitimle ilgili olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

1. Tüm resmi ve sivil kuruluşlar, hayat boyu eğitim konusunda çalışmalar yürütmelidir.
2. Leonardo Vinci destek programlarına katılım için proje hazırlama kursları düzenlenmeli proje üretme kapasitesi artırılmalıdır.
3. Eğitimi yaygınlaştırmaya ve eğitimin kalitesini arttırmaya yönelik olarak e-öğrenme programları çoğaltılmalı ve bu programlardan yararlanan kişilerin sayısı artırılmalıdır.
4. Özel meslek kursları yaygınlaştırılmalı ve aynı zamanda bu kursların akreditasyonuna yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
5. Yaygın eğitim, Büyükşehirlerde bütünüyle yerel yönetimlerin idaresine bırakılmalıdır.
6. Yaygın eğitim konusunda profesyonelleşmiş kurum ve kuruluşların gelişmesine imkan ve fırsatlar sağlanmalıdır.

7. Yaygın eğitimin geliştirilmesinde İstanbul İl Özel İdaresinin Ticaret Odası, Milli Eğitim İl müdürlüğü ve İŞKUR ile birlikte geliştirdiği ortak proje üretme çalışmaları model alınmalı ve bu tür uygulamalar yurt çapında yaygınlaştırılmalıdır.
8. Yaygın eğitimde hobi eğitimleriyle meslek kazandırma eğitimleri arasında bir denge kurulmalı ve bu tür kurslara devam eden öğrencilerin önemli bir kısmı bu tür eğitimler sonucunda meslek edinerek para kazanacak hale getirilmelidir.

İlköğretimde mesleki eğitim. İlköğretim okulları bir kısmı mesleğe yönlendirme yapacak şekilde yeniden yapılandırılmalı ve mesleki eğitim ilköğretimin ikinci kademesinden itibaren başlamalıdır. Mesleğe yönlendirme okul yönetimi ve ailelerin görüşmesi ve ortak kararıyla belirlenmeli böylece gençler doğru alanlara yönlendirilerek kendilerinden en yüksek düzeyde verim alınmalıdır.

Ortaöğretimde mesleki ve teknik eğitim. Ortaöğretim düzeyinde mesleki eğitim; yine “mesleki” ve “teknik” olmak üzere iki grup altında yeniden yapılandırılmalı fabrikai imalat, makineler ve donanımla ilgili olmayan tüm meslek alanları “mesleki eğitim” başlığı altında toplanmalıdır. Orta öğretim düzeyinde mesleki ve teknik eğitimin önündeki katsayı engelleri kaldırılmalı ve öğrenciler eşit koşullarda yarışarak istedikleri fakültelere girme imkan ve fırsatına sahip olabilmelidirler. Orta öğretimdeki mesleki ve teknik eğitime yönelik diğer önerileri aşağıdaki belirtebiliriz:

1. Mesleki eğitimde katsayı eşitsizliği giderilmeli ve meslek okulları cazip hale getirilmelidir.
2. Öğrenciler mesleki alanlar arasında yatay ve dikey geçiş yapabilmelidirler.
3. İş dünyasına, orta öğretimdeki mesleki eğitim programlarının oluşturulmasıyla ilgili olarak inisiyatif verilmelidir.
4. Meslek lisesi ve düz liseye devam eden öğrencilerin oranı tersine dönüştürülmelidir.
5. Orta öğretim düzeyinde televizyon ve İnternet aracılığıyla uzaktan mesleki eğitim geliştirilmeli ve teşvik edilmelidir.
6. Öğrencilerin meslek liselerine yönelmeleri için son sınıftan itibaren sigorta yapılması sağlanmalı ve aynı zamanda iş hayatında kısmi zamanlı olarak çalışma imkan ve fırsatı temin edilmelidir.

ve eğitim programları gözden geçirilerek genel bir iyileşme programı hazırlanmalıdır. Ayrıca MYO’ların öğrenciler tarafından daha fazla tercih edilmesi için bu öğrencilerin bilgi ve yetkinliklerini artırmaya yönelik staj uygulaması, işlerinde çalışma imkanlarının geliştirilmesi için sigortalı yapma, sigorta primlerinin düşürülmesi, yetkinlik sınavı getirilmesi gibi uygulamalarla bu programlar desteklenmelidir. Yüksek öğretimde ikinci konu 4 yıllık uygulamalı teknik bilimler fakülteleridir. Bu fakültelerin program içeriği öğrenci cazibesi yaratacak şekilde desteklenmeli ve buralardan mezun olacak öğrenciler kolay iş bulabilmelidirler. Bunun için iş yerlerine stajyer öğrenci çalıştırma zorunluluğu getirilmeli ve öte yandan bu öğrencileri istihdam edecek işyerleri çeşitli araçlarla ödüllendirilmelidir. Yüksek öğretimde mesleki ve teknik eğitimi geliştirmeye yönelik diğer görüş ve önerilerimiz aşağıdaki gibidir:

1. Üniversite ile iş dünyasının meslek eğitimi ile ilgili olarak koordine içersinde bulunması için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
2. KOBİ’lerin stajyer öğrencileri kabul etmeleri için özel teşvik tedbirleri getirilmelidir.
3. Üniversitelerdeki eğitim programlarının içerikleri, bir taraftan dünyadaki gelişmeler dikkate alınarak ve diğer taraftan da ülkemizdeki iş piyasasının ihtiyaçları göz önünde bulundurularak dikkatle belirlenmelidir.
4. Mesleki ve teknik eğitimde Milli Eğitim Bakanlığı, üniversiteler, KOBİ’ler, yerel yönetimler ve işletmeler ortak çalışma platformları oluşturmalıdır.
5. Üniversitelerdeki eğitim gözden geçirilmeli ve öğrencilerin mesleki yeterlilik kazanacakları yetenek ve beceriler ön plana çıkarılmalıdır.

Alıntı Yapılan Kaynaklar

- 1 Süleyman Yağcızeybek, “Mesleki Teknik Eğitimin Sorunları ve Çözüm Önerileri,”
<<http://zulfikar.forumup.com/about1018-0.html>>(27.01.2008).
- 2 Sakarya Mesleki Eğitim Merkezi Müdürlüğü, “Çıraklık Eğitimi,”
<http://www.sakaryamem.k12.tr/ciraklik_egitimi.htm> (23.01.2008).
- 3 Aynı.
- 4 “Muş Mesleki Eğitim Merkezi Müdürlüğü,”
<<http://okulweb.meb.gov.tr/49/01/327240/tarihce.html>> (2/10/2008).
- 5 Anatomi Derneği, “Avrupa Birliği’nde Yüksek Öğretimle İlgili Çalışmalar,” <http://www.anatomiderneği.org/belge/bologna_sureci.pdf> (23.01.2008).
- 6 Wikipedia, “Toplumsal Eğitim Bilimi,” <http://tr.wikipedia.org/wiki/Toplumsal_e%C4%9Fitim_bilimi> (2/10/2008).
- 7 İsa Eşme,
- 8 H. Kaya, “Mesleki Eğitimde İşletmelerin Ve Eğitim Kurumlarının Yaşadığı Sorunlar Ve Çözüm Önerileri,” <http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=962&id=55> (2/10/2008).
- 9 MEB, Strateji Geliştirme Başkanlığı, “2006 Yılı Faaliyet Raporu,” <<http://sgb.meb.gov.tr/ickontrol/MEB%20FAAL%C4%B0YET%20RAPORU%202006.pdf>> (07.02.2008).
- 10 Radikal, “Eğitim sorunları ‘katsaysız’ konuşulamıyor,” <<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=207316>> (27.01.2008).
- 11 Memurlar.net, “Okullarımızdaki İşletmelerde Meslek Ders Saati Gerçeği Yansıtıyor,”
<<http://www.memurlar.net/haber/12015/>> (23.01.2008).
- 12 DPT, “Ortaöğretim: Genel Eğitim, Meslek Eğitimi, Teknik Eğitim Özel İhtisas Komisyonu Raporu,” Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Ankara, 2001.

- 13 Doğruterçih, “Meslek Liselerinin İş Sorunu,”
<http://www.dogruterçih.com/meslek-liselilerinin-is-sorunu-146_.html> (2/10/2008).
- 14 “TESK: Meslek ve Teknik Eğitim yeterli değil ,” <http://www.dunya-gazetesi.com.tr/news_display.asp?upsale_id=341902> (23.01.2008).
- 15 YÖK, “Mesleki ve Teknik Eğitimin Bugünkü Durumu,” Ağustos, 2005
<http://www.yok.gov.tr/egitim/endustriyel/myo_durumu.doc>
(24.01.2008).
- 16 Ahmet Çiftçi, “Ön Lisans Eğitimi Veren Meslek Yüksekokulları Üzerine Bir Değerlendirme Raporu,”<[http://myotoplantisi.cu.edu.tr/komisyon1/RAPOR%20\(MESLEK%20Y%C3%9CKSEKOKULLARI%20SENDROMU\)-komiyonI.doc](http://myotoplantisi.cu.edu.tr/komisyon1/RAPOR%20(MESLEK%20Y%C3%9CKSEKOKULLARI%20SENDROMU)-komiyonI.doc)> (27.01.2008)
- 17 YÖK, “Mesleki ve Teknik Eğitimin Bugünkü Durumu,”
- 18 Aynı.
- 19 Aynı.
- 20 Aynı.
- 21 Aynı.
- 22 Aynı.
- 23 Haber Vitrini, “Meslek Yüksek Okulları 4 Yıl Oluyor,”
<<http://www.habervitrini.com/>

MÜSiAD

NOT

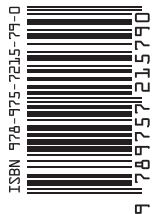
MÜSIAD

MÜSTAKİL SANAYİCİ ve İŞADAMLARI DERNEĞİ

Sütlüce Mah. İmrahor Cad. No:28 Beyoğlu/İstanbul

Tel: 0 (212) 222 04 06 **Faks:** 0 (212) 210 50 82

web: www.musiad.org.tr **e-mail:** musiad@musiad.org.tr

9